

VOLD MOD BØRN OG UNGE

HOVEDRAPPORT

11:15

HELENE OLDRUP
SARA KORZEN
MAIA LINDSTRØM
MOGENS NYGAARD CHRISTOFFERSEN

11:15

VOLD MOD BØRN OG UNGE

HOVEDRAPPORT

HELENE OLDRUP

SARA KORZEN

MAIA LINDSTRØM

MOGENS NYGAARD CHRISTOFFERSEN

KØBENHAVN 2011

SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

VOLD MOD BØRN OG UNGE. HOVEDRAPPORT

Afdelingsleder: Anne-Dorthe Hestbæk

Afdelingen for børn og familie

Undersøgelsens følgegruppe:

Bente Boserup, Børns Vilkår

Hanne Duer, Sundhedsplejen på Nørrebro, Københavns Kommune

Susanne Dal Gravesen, Børne- og ungeenheden, Servicestyrelsen

Karin Helweg-Larsen, Statens Institut for Folkesundhed

Christina Hviid, Børnekontoret, Socialministeriet

Camilla Niebuhr, Børne- og Ungdomsforvaltningen, Københavns Kommune

Susanne Rasmussen, Københavns Kommune

Lise Stidsen Vandahl, Børnekontoret, Socialministeriet

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7119-014-4

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Vanessa Fitzgerald

Oplag: 600

Tryk: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

© 2011 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver SFI's publikationer, bedes sendt til centret.

INDHOLD

	FORORD	7
	RESUMÉ	9
1	FORMÅL OG METODER	15
	Indledning og formål	15
	Anvendte data og metoder	16
	Oversigt over rapporten	18
2	FYSISK VOLD: LOVGIVNING, FORSTÅELSE, SPROG OG FAGLIG PRAKSIS	19
	Forbud mod vold mod børn i hjemmet	19
	Underretning om børns mistrivsel	20
	Forståelser af fysisk vold mod børn	23
	Sprog for fysisk vold	24
	Aspekter i denne rapport	25

3	OMFANGET AF VOLD OG MISHANDLING	31
	Omfanget af vold og fysisk mishandling begået af forældrene	32
	Vold begået af andre unge	36
	Vold som et livsvilkår	37
	Socialt udsatte unge og vold	39
	Sammenfatning	43
4	KONSEKVENSER AF MISHANDLING	45
	Konsekvenser af fysisk mishandling	45
	Konsekvenser af, at børn er vidende om vold i familien	46
	Børns umiddelbare reaktion på mishandling	47
	De langsigtede konsekvenser af mishandling i barndommen	50
	Sammenfatning	52
5	TAVSHED OM VOLD	53
	Tabuisering af vold	53
	Voldsramte unge: taler oftest ikke med andre om vold	54
	Fagfolk: svært at tale om vold med forældre	57
	Sammenfatning	58
6	DILEMMAER FOR FRONTPERSONALET	61
	Socialfaglige dilemmaer	61
	Personlige dilemmaer	65
	Sammenfatning	66
7	ORGANISATORISKE BARRIERER	67
	Ressource- og tidsmangel	67
	Tavshedspligten og manglende tilbagemeldning til underretter	68
	Afstanden mellem institution og forvaltning	70
	Organisering af tidlig opsporing	72

	Registrering af mistanke og viden om vold	73
	Sammenfatning	74
8	SAMMENFATNING OG ANBEFALINGER	75
	Sammenfatning	76
	Anbefalinger	80
	LITTERATUR	85
	SFI-RAPPORTER SIDEN 2010	91

FORORD

Dette er fjerde og sidste rapport i et større projekt om vold mod børn og unge i Danmark. Rapporten præsenterer og sammenfatter resultaterne fra tre delundersøgelser (afrapporteret i tre delrapporter), som behandler forskellige aspekter af vold mod børn og unge i Danmark.

Delrapport 1 præsenterer en række estimater af omfanget af fysisk mishandling af børn baseret på information fra nationale registre, fra interview med 25-årige om deres barndom og fra en stikprøve af kommunale børnesager (Christoffersen, 2010).

Delrapport 2 præsenterer resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasser-elever i hele landet om deres udsathed for fysisk vold både i hjemmet og i deres lokalmiljø (Korzen m.fl., 2010).

Delrapport 3 præsenterer resultaterne af en kvalitativ interviewundersøgelse med professionelle aktører fra det sociale, sundhedsfaglige og pædagogiske område om praksis i forbindelse med mistanke om fysisk vold mod førskolebørn med særligt fokus på barrierer for underretning (Oldrup m.fl., 2010).

I forbindelse med projektet har der været nedsat en følgegruppe, som vi takker for værdifulde input i forskellige faser af undersøgelsen. Desuden takker vi Kari Stefansen, Norsk Institutt for Forskning om Oppvekst, Velferd og Aldring (NOVA), der som referee har læst det næsten færdige manuskript og givet konstruktive kommentarer.

Denne rapport er udarbejdet af forsker Helene Oldrup, forsker Sara Korzen, seniorforsker Mogens Nygaard Christoffersen og videnskabelig assistent Maia Lindstrøm. Studentermedhjælp Liv Fisker har bidraget med bearbejdning af data. Sara Korzen er desuden projektleder på den samlede undersøgelse.

Undersøgelsen er bestilt af Socialministeriet og finansieret med midler fra " National strategi til bekæmpelse af vold i nære relationer".

København, maj 2011

JØRGEN SØNDERGAARD

RESUMÉ

I denne afsluttende hovedrapport sammenfatter vi de vigtigste resultater fra tre delundersøgelser af vold mod og mishandling af børn og unge gennemført af SFI 2010-2011. Rapporten belyser:

- Omfanget af vold mod og mishandling af børn og unge i hjemmet og deres lokalmiljø
- Konsekvenserne af mishandling på kort og på langt sigt
- Praksis blandt fagfolk, der arbejder med førskolebørn, herunder forhold, der gør det vanskeligt at opdage og underrette om vold
- Barrierer for opsporing og underretning på organisatorisk niveau.

Endelig afrundes rapporten med en række anbefalinger. Alle undersøgelserne er udført på opdrag fra Socialministeriet.

Rapporten er baseret på data fra fem forskellige delundersøgelser. Undersøgelsen om mishandling i barndommen (delrapport 1) er baseret på information fra nationale registre, fra interview med 25-årige om deres barndom og fra en stikprøve af kommunale børnesager (Christoffersen, 2010). Undersøgelsen om vold mod unge (delrapport 2) er baseret på en national spørgeskemaundersøgelse blandt 8. klasser (Korzen m.fl., 2010). Endelig er undersøgelsen om fagfolks praksis i forbindelse med mistanke om fysisk vold mod førskolebørn (delrapport 3) baseret på en kvalitativ interviewundersøgelse med professionelle aktører

fra det sociale, sundhedsfaglige og pædagogiske område (Oldrup m.fl., 2010).

OMFANGET AF VOLD MOD OG MISHANDLING AF BØRN OG UNGE

Undersøgelsen om vold mod unge viser, at en femtedel af de unge har været udsat for fysisk vold fra deres forældre inden for de seneste 12 måneder. Vold forstås her som et kontinuum gående fra meget voldsom til mindre voldsom vold (fx lussinger). Fysisk mishandling forstås som særlige grove voldshændelser, der resulterer i en fysisk skade eller risiko for en sådan skade. Omfanget af denne form for mishandling varierer, alt efter hvilken opgørelsesmetode man anvender. 0,12 pct. i alderen 0-16 år er blevet diagnosticeret for børnemishandling ifølge landspatientregisteret. Men i en spørgeskemaundersøgelse om mishandling i barndommen angiver hele 5,6 pct., at de har været udsat for fysisk mishandling.

Undersøgelsen om vold mod unge viser, at nogle unge er mere voldsudsatte end andre. Der findes en særlig voldsudsat gruppe, som både er udsat for vold over en lang periode og i flere relationer (både fra forældre og fra andre unge). Ligeledes peger undersøgelsen på, at socialt udsatte er mere udsatte for vold og mishandling end andre unge, hvor socialt udsathed er målt ud fra trivselsmålet SDQ, fagligt niveau i skolen, planer efter folkeskolen og forældres uddannelsesniveau og arbejdsmarkedstilknytning. For alle mål gælder, at socialt udsatte unge er mere udsat for vold.

KONSEKVENSER AF FYSISK MISHANDLING

Fysisk mishandling omfatter en række grove voldshændelser såsom slag med genstande, kvælertag mv. Undersøgelsen af mishandling i børnesager viser, at fysisk mishandling har alvorlige konsekvenser på kort sigt. Ud af alle de børn, der har en børnesag, har de børn og unge, der har været udsat for mishandling, det dårligst. På kort sigt har disse børn og unge i højere grad end den samlede gruppe af børn, der har en børnesag, problemer med impulsivitet, koncentration og adfærd, ligeledes er der en overhyppighed af sociale og følelsesmæssige problemer hos dem. Undersøgelsen af mishandling i barndommen viser desuden, at der for personer, der som børn har været udsat for fysisk mishandling, på længere sigt er en overhyppighed af selvmordsovervejelser og posttraumatiske stressreaktioner.

DET ER SVÆRT AT TALE OM VOLD

Undersøgelsen peger samlet set på, at vold er tabuiseret og svært at tale om. Blandt unge 8.-klasses-elever, der oplever vold, taler kun en tredjedel med nogen om det. Det er især deres venner, de taler om det med, og de unge, der taler om volden, oplever at få det bedre.

Også fagfolk har svært ved at se og tale om vold. Fagfolk er berøringsangste over for vold, de har svært ved at sætte ord på deres bekymring, de oplever, at de mangler viden, og de har svært ved at konfrontere forældrene.

DILEMMAER OG BARRIERER FOR UNDERRETNING BLANDT FAGFOLK

Undersøgelsen af vold mod førskolebørn viser, at fagfolkene (inden for det pædagogiske, sociale og sundhedsfaglige område) oplever en række dilemmaer i forhold til at foretage flere underretninger. Disse dilemmaer kan opdeles i socialfaglige og personlige.

De socialfaglige dilemmaer kan være, at man er usikker på, hvilke tegn på vold man skal være opmærksom på, og hvad en underretning overhovedet er. Derudover kan man være bekymret for, hvilke konsekvenser en underretning vil få for forældresamarbejdet og for barnets sikkerhed, ligesom man kan være bekymret for, om barnet føler, at man har misbrugt deres tillid, hvis de har betroet sig.

De personlige dilemmaer kan være, at man er berøringsangst over for vold, at man vælger at 'overse' eller ignorere tegn på vold som en overlevelsesstrategi for psykisk at kunne holde jobbet ud og for ikke at risikere at sætte jobbet på spil på grund af en uretmæssig underretning. Endelig kan man undlade at underrette af frygt for selv at blive udsat for vold.

BARRIERER PÅ ORGANISATIONSNIVEAU

Undersøgelsen af vold mod førskolebørn viser, at der er flere barrierer på organisatorisk niveau for, at fagfolk foretager underretninger, dvs. barrierer i forhold til de strukturelle og organisationsmæssige rammer, som fagfolk agerer inden for. Det kan være ressourcemæssige forhold, de lovgivningsmæssige rammer (tavshedspligt og manglende tilbagemelding ved underretning), systematisk kortlægning af underretninger, og det kan

være de organisatoriske rammer for at behandle underretninger samt den store mentale afstand mellem frontpersonale og socialforvaltning.

ANBEFALINGER

På baggrund af den samlede undersøgelse har vi følgende anbefalinger:

- UDVIKLING AF BREDSPEKTRET INDSATS TIL OPSPORING OG FOREBYGGELSE AF VOLDSUDSATTE BØRN
Undersøgelsen viser, at vold er et problem, der findes i alle typer af familier. Den viser desuden, at socialt udsatte børn er mere udsat for vold end deres jævnaldrende. Den viser også, at børn og unge udsættes for forskellige typer af vold, gående fra mindre voldsom vold til mishandling. Den viser desuden, at nogle unge lever i mere voldelige miljøer, hvor de udsættes for vold i flere relationer. Der er derfor behov for at udvikle og anvende indsatser til opsporing og forebyggelse, der er målrettet de specifikke målgrupper. Vi anbefaler derfor, at der udarbejdes særlige indsatser rettet mod særligt udsatte børn og unge.
- UDVIKLING AF PROCEDURER, DER SIKRER, AT MISTÆNKELIGE SKADER UNDERSØGES
Undersøgelsen viser, at mishandling ofte ikke opdages, og at socialt udsatte børn har større risiko for at blive udsat for grov fysisk vold og mishandling. Vi anbefaler derfor, at der iværksættes procedurer i socialforvaltningen, der sikrer, at mistænkelige skader bliver undersøgt.
- REGISTRERING AF VOLD OG MISHANDLING
Undersøgelsen viser, at der ikke findes systematiske lokale opgørelser af udviklingen i, hvor mange børn der udsættes for vold og børnemishandling. Ligesom der heller ikke findes systematik for, hvordan arbejdet med tidlig opsporing foregår. Vi anbefaler derfor, at der udvikles metoder til at registrere vold og mishandling. Det kan give mulighed for at følge udviklingen og dermed sikre, at de samfundsmæssige tiltag, man iværksætter, også resulterer i den tiltænkte reduktion i omfanget af vold og børnemishandling.
- UDVIKLING AF HANDLEPLANER OG BEREDSKABSPLANER
Undersøgelsen viser, at der ikke altid er en handle- og beredskabsplan i forhold til vold i den enkelte kommune. Vi anbefaler derfor, at

der udvikles strategiske handleplaner og konkrete beredskabsplaner for, hvordan viden og mistanke om vold håndteres i kommunerne.

- VIDENSOPBYGNING, PROCEDURER OG BEVIDSTGØRELSE
Undersøgelsen viser, at fagfolk oplever at stå i en række dilemmaer af socialfaglig og personlig art. Vi anbefaler derfor, at der iværksættes tiltag, der kan understøtte fagfolk i at opspore og underrette om vold. Der kan fx udarbejdes konkrete procedurer for, hvordan der skal handles i en given sag. Der kan opbygges viden, således at det sikres, at den nødvendige viden er til stede lokalt i institutionerne. Der kan arbejdes med bevidstgørelse, således at man bliver bevidst om de socialfaglige og personlige dilemmaer og barrierer, der er forbundet med at foretage en underretning. Endelig kan der udvikles redskaber og metoder til at italesætte vold.
- AFKLARING AF RETSPRAKSIS
Undersøgelsen viser, at der mangler retspraksis, når det gælder mindre voldsom vold. Det vil sige, mens vold mod børn er forbudt, så er der ikke ført sager til domstol i forbindelse med mild vold i hjemmet. Vi anbefaler derfor, at retspraksis på området afklares og tydeliggøres.
- SIKRING AF TILSTRÆKKELIGE RESSOURCER I BØRNEINSTITUTIONER
Undersøgelsen viser, at frontpersonale i børneinstitutioner oplever ikke at have tilstrækkelige ressourcer til at foretage underretning. Vi anbefaler derfor, at den enkelte institution tilskyndes til at afsætte tilstrækkelig ressourcer til dette.
- FOKUS PÅ SAMARBEJDE MELLEML AKTØRER OMKRING BARNET
Undersøgelsen viser, at frontpersonalet ofte er frustrerede, fordi de ikke ved, hvad der foregår omkring et barn, som de har foretaget underretning om. Ligeledes viser undersøgelsen, at der er en stor mental afstand mellem frontpersonale og socialforvaltning. Vi anbefaler, at de sociale myndigheder og andre aktører omkring barnet har fokus på den lokale indsats og på samarbejde. Det kan eksempelvis ske ved løbende og tæt kontakt til sociale myndigheder og skole/institutioner, fx i form af jævnlige besøg af de sociale myndigheder på skoler og institutioner. Ligeledes bør sundhedsplejersker, pæ-

dagoger, lærere, pædagogiske konsulenter og andre tæt på børnene i højere grad inddrages i opsporing og forebyggelse af vold. Endelig bør socialforvaltninger organisere deres arbejde, så der er mulighed for stort lokalkendskab.

– STØRRE KENDSKAB TIL VOLD OG VOLDENS KONSEKVENSER

Undersøgelsen viser, at der både blandt voldsudsatte og fagfolk er berøringsangst i forhold til at tale om vold. Vi anbefaler derfor, at der udvikles metoder og redskaber til at tale om vold og konsekvenser af vold i fagfolks praksis, fx i sundhedsplejen eller i den pædagogiske praksis.

FORMÅL OG METODER

INDLEDNING OG FORMÅL

Det er veldokumenteret, at vold mod børn og unge har afgørende betydning for deres trivsel, sundhed samt deres mentale og fysiske udvikling på langt sigt. Vi ved imidlertid, at der ikke foretages underretninger om vold mod børn og unge i det omfang, vi ved, der er vold i familien. Det tyder på, at langt den største del af volden er uopdaget, dvs. at der ikke bliver underrettet om den til de sociale myndigheder. Der er således vigtige grunde til at fokusere på vold mod børn og unge i familien og til at få større og bedre viden om både omfang og karakter af vold, såvel som om barrierer for underretning af mistanke og viden om vold.

Denne rapport har til formål at give grundig viden om udvalgte aspekter af emnet vold mod børn og unge. Rapporten sætter fokus på tre aspekter. *Det første aspekt* er omfanget, og rapporten giver viden om udbredelse af vold mod unge i familien i Danmark. *Det andet aspekt* er mishandling, og rapporten giver viden om omfang af mishandling af børn og unge i Danmark, dvs. den særligt grove vold, som børn og unge er udsat for, ligesom den giver viden om konsekvenserne af denne vold. *Det tredje aspekt* er fagfolks praksis i forhold til mistanke og viden om vold mod førskolebørn, dvs. de dilemmaer, fagfolk står i, og de barrierer, der er for at foretage underretninger. Rapporten bygger på tre undersøgelser, og denne rapport giver en samlet oversigt over de vigtigste resultater fra

disse undersøgelser. Hermed giver denne rapport et mere sammenhængende billede af vold mod børn og unge, end det har været muligt at give i delrapporterne, der har haft hvert deres snævre fokus. Denne rapport bidrager desuden til at synliggøre voldens forskellige udtryk. Denne rapport dækker følgende emner:

- Omfang af vold og fysisk mishandling mod unge bredt set
- Vold begået af unge mod unge
- Vold som et livsvilkår over en længere periode
- Socialt udsatte unge og vold
- Konsekvenser af fysisk mishandling
- Tavshed om vold blandt unge og fagfolk
- Barrierer og dilemmaer for frontpersonalet
- Barrierer for underretning på organisationsniveau
- Anbefalinger til indsatser.

Viden om omfanget og karakteren af vold, om konsekvenserne af mishandling, om dilemmaer og barrierer for opsporing af og underretning om vold kan danne udgangspunkt for udvikling af nye indsatser i forhold til at forebygge vold mod børn og unge samt forbedre kommunernes opsporende indsats over for børn, unge og familier, der er voldsudsatte. Således rummer rapporten afslutningsvist en række anbefalinger.

Rapporten er baseret på tre nye undersøgelser af vold mod børn og unge, *Børnemishandling i hjemmet* (Christoffersen, 2010), *Vold mod unge i Danmark* (Korzen m.fl., 2010) samt *Vold mod førskolebørn - Praksis og barrierer for opsporing og underretning* (Oldrup m.fl., 2011) udført på SFI 2010 og 2011. Vi henviser til disse rapporter for mere detaljeret beskrivelse af metode og resultater i de enkelte delundersøgelser.

ANVENDTE DATA OG METODER

Rapporten baserer sig derfor på en vifte af metodiske tilgange. Vold i familien dækker over flere komplekse problemstillinger. Vi har udvalgt metoderne ud fra deres evne til at afdække forskellige dele af problematikken. Rapporten baserer sig på de fem forskellige dataindsamlinger, der hver har anvendt forskellige metoder:

1. En landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt 8. klasser om, hvor udsatte de er for vold fra deres forældre samt fra andre unge. Denne undersøgelse vil vi i rapporten betegne som *undersøgelsen af vold mod unge* (Korzen m.fl., 2010).
2. En opgørelse af omfanget af 0-16-årige, der i perioden 1994-2006 blev registreret som havende været udsat for fysisk mishandling i Landspatientregisteret. Det vil sige de børn og unge, som har fået diagnosen fysisk mishandling ved ambulant behandling eller indlæggelse på et hospital. Denne undersøgelse vil vi i rapporten betegne som *undersøgelsen af diagnosticeret mishandling* (Christoffersen, 2010).
3. En kvantitativ opgørelse af omfanget af fysisk mishandling og opfølgning på kommunernes børnesager i en landsdækkende stikprøve på 900 børnesager. Denne undersøgelse vil vi i rapporten betegne som *undersøgelsen af mishandling i børnesager* (Christoffersen, 2010).
4. En landsdækkende repræsentativ spørgeskemaundersøgelse blandt 3.000 25-årige om deres udsathed for fysisk mishandling i barndommen udført 2008-9. Den undersøgelse vil vi i rapporten betegne som *undersøgelsen af mishandling i barndommen* (Christoffersen, 2010).
5. En kvalitativ interviewundersøgelse om barrierer og dilemmaer i forbindelse med mistanke om vold mod førskolebørn blandt fagfolk fra det sociale, sundhedsfaglige og pædagogiske område. Denne undersøgelse vil vi i rapporten betegne som *undersøgelsen af vold mod førskolebørn* (Oldrup m.fl., 2011).

En mere udførlig og detaljeret beskrivelse af dataindsamlingsmetoderne anvendt i de fem delundersøgelser er at finde i de tre delrapporter, *Børnemishandling i hjemmet* (Christoffersen, 2010), *Vold mod børn og unge i Danmark* (Korzen m.fl., 2010) og *Vold mod førskolebørn* (Oldrup m.fl., 2011).

Tabel 1.1 giver et overblik over de fem delundersøgelser.

TABEL 1.1

Oversigt over undersøgelserne, der indgår i denne rapport.

	Data	Population	Indsamlet	Definition af vold
Vold mod førskolebørn	Kvalitative interview	22 børne- professionelle med særlig viden om vold	2010	Tager udgangspunkt i praktikerens definition
Vold mod unge	Spørgeskema	1.042 8.-klasses-elever	2010	Bredt, i en konfliktsitua- tion, konkret handling
Diagnosticeret mishandling	Landspatient- registeret	Alle 0-16-årige	1994-2007	Medicinsk diagnose- system for fysisk mishandling
Mishandling i børnesager	Gennemgang af børnesager	900 børnesager	2001	Operationalisering af medicinsk diagnose for fysisk mishandling
Mishandling i barndommen	Spørgeskema	2.980 25-årige	2008-2009	Operationalisering af medicinsk diagnose for fysisk mishandling

OVERSIGT OVER RAPPORTEN

I dette første kapitel præsenterer vi formålet med rapporten og de anvendte metoder. I andet kapitel præsenterer vi lovgivningen om vold, samt definitioner af og sprog for vold. Endelig præsenterer vi de tre aspekter, der tages op i denne rapport, nemlig omfang af vold, omfang og konsekvenser af fysisk mishandling og fagfolks praksis. I kapitel 3 præsenterer vi omfanget af vold og mishandling mod børn og unge. Vi ser også på vold begået af andre unge, vold som et livsvilkår for unge samt socialt udsatte og vold. I kapitel 4 belyser vi konsekvenserne af mishandling af børn og unge på kort og langt sigt. I kapitel 5 belyser vi den tavshed om vold blandt unge og fagfolk, som er et vilkår for det sociale arbejde med vold. I kapitel 6 undersøger vi socialfaglige og personlige dilemmaer og barrierer fagfolk oplever i forhold til mistanke og viden om vold mod førskolebørn. I kapitel 7 belyser vi strukturelle og organisatoriske barrierer for underretning om mistanke og viden om vold mod førskolebørn. Endelig sammenfatter vi resultaterne og opstiller en række konkrete anbefalinger i kapitel 8.

FYSISK VOLD: LOVGIVNING, FORSTÅELSE, SPROG OG FAGLIG PRAKSIS

I dette kapitel præsenterer vi vold i et bredere samfundsmæssigt perspektiv. Vi begynder med at se på lovgivningen om vold mod børn og unge i familien samt om fagfolks forpligtelse til at foretage underretning. Dernæst præsenterer vi en definition af vold og diskuterer, hvilket sprog og termer vi bruger om volden. Endelig præsenterer vi de tre aspekter, som vi tager op i denne undersøgelse: omfang af fysiske voldshændelser, mishandling og fagfolks praksis.

FORBUD MOD VOLD MOD BØRN I HJEMMET

Den såkaldte Revselsesret blev afskaffet i Danmark i 1997, og det er derfor forbudt for forældre at slå deres børn. Før da var det tilladt at revse sine børn i opdragelsesmæssigt øjemed, mens fysisk mishandling af børn var strafbart under straffeloven. Forbuddet mod at revse børn kom til at lyde således i lov om forældremyndighed og samvær (nu Forældreansvarsloven): ”Barnet har ret til omsorg og tryghed, det skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling” (Forældreansvarsloven § 2, 2007). Denne ændring i forældremyndighedsloven kom i stand bl.a. på baggrund af internationale holdninger til børns rettigheder, jf. FN’s Børne-

konvention fra 1989, som Danmark tiltrådte i 1991. Denne konvention forpligter bl.a. deltagerstaterne til at beskytte børn mod vold.

Forældreansvarsloven indeholder imidlertid ingen straffebestemmelser. Hvilke former for slag og anden behandling, der er i strid med lovens tekst, og som straffes som overtrædelse af straffeloven, er et spørgsmål, der reguleres i henhold til retspraksis. Hvis vi skal forstå, hvordan der grænsesættes mellem forskellige former for fysisk vold, må vi derfor gå til retspraksis. Her er det imidlertid vanskeligt at få et klart billede. Der er eksempler på, at der er faldet ubetingede domme i forbindelse med meget voldsomme voldsepisoder, hvor en forælder har påført deres barn 'shaken baby syndrome', eller hvor en mor har forholdt sig passivt til, at en samlever har udøvet vold (med døden til følge) mod hendes barn (Det Kriminalpræventive Råd, 2007).

Ser vi på mindre grove voldsformer, er der ikke fundet eksempler på, at der er faldet dom (Det Kriminalpræventive Råd, 2007). Børns Vilkår påpeger, at det er vanskeligt overhovedet at få ført sådanne sager til domstol.¹ Ofte vil der ikke være vidner til denne vold, hvorfor man udelukkende har barnets udsagn. Herudover kan politiet vurdere, at volden er relativt mindre grov, hvis det er svært at se skadevirkninger. Den uklare retspraksis ved visse voldsformer betyder, at den retslige regulering er uklar, idet varierende former for vold ikke bringes for en domstol.

UNDERRETNING OM BØRNS MISTRIVSEL

Offentligt ansatte er i forbindelse med mistanke og viden om mistrivsel og overgreb mod børn underlagt en skærpet underretningspligt efter serviceloven (Serviceloven § 153). Vi vil i det følgende gengive disse regler i en kort oversigt. Oversigten er baseret på Servicestyrelsens vejledning, *Dialog om tidlig indsats*, som vi vil henvide til for en uddybende vejledning om reglerne på området. Vi skal gøre opmærksom på, at der med Barnets Reform trådte en ny lovgivning i kraft per 1. januar 2011. Reformen indebærer flere ændringer, som kan have betydning for den fremtidige praksis i forbindelse med underretningspligt. Hvor det er relevant, nævner vi det i undersøgelsen.

1. Baggrundsinterview med Bente Boserup, souschef og rådgivningschef i Børns Vilkår udført til denne undersøgelse.

I servicelovens § 153 er der regler, der skærper underretningspligten for offentligt ansatte. Det betyder, at offentligt ansatte skal underrette kommunen, hvis de gennem deres arbejde får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung har været udsat for vold eller andre overgreb, eller at et barn har behov for særlig støtte efter servicelovens kapitel 11. Den skærpede underretningspligt gælder for offentlige ansatte, fx for lærere, pædagoger/pædagogmedhjælpere, dagplejere, ledere af børneinstitutioner, skoleledere, praktiserende læger, sundhedsplejersker, jordemødre, ansatte i PPR og SSP-medarbejdere ved politiet.

Underretningspligten er desuden en personlig pligt. Det vil sige, at den enkelte ansatte er forpligtet til at reagere og handle, når han/hun har kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung er udsat for vold eller overgreb eller har brug for særlig støtte. Den ansatte har dermed som enkeltperson pligt til at kontakte socialforvaltningen i kommunen og videregive bekymring for barnet eller den unge. En henvendelse til en umiddelbart overordnet på arbejdspladsen fritager ikke for ansvar.

Der er ingen formkrav til, hvordan en underretning skal se ud. I praksis skal den gives til den del af kommunens forvaltning, der behandler sager om særlig støtte til børn og unge.

Før der underrettes, bør forældre som hovedregel altid orienteres. Den ansatte bør forsøge at få samtykke fra forældremyndighedsindehaveren til at kontakte socialforvaltningen om sin bekymring. Hvis forældrene ikke giver samtykke, skal underretningen foretages alligevel, da barnets tarv og dermed underretningspligten går forud for tavshedspligten.

Hvis underretningen sker som følge af kendskab til eller grund til at antage, at barnet/den unge er udsat for vold og overgreb, er det vigtigt, at der er opmærksomhed på, om en orientering af forældre forringer politiets muligheder for efterforskning. I udgangspunktet er det socialforvaltningen, der tager stilling til, om der skal foretages politianmeldelse. Hvis socialforvaltningen i forbindelse med underretning får mistanke om overgreb mod et barn eller en ung, skal behovet for politianmeldelse vurderes konkret i den konkrete sag. Kommunen og politiet skal sammen vurdere sagen og tage stilling til, hvordan de mistænkte orienteres.

Når sagen starter i kommunens socialforvaltning, er det socialforvaltningens opgave at vurdere, om et barn eller en ung har behov for

særlig støtte, og om der skal igangsættes en børnefaglig undersøgelse, jf. servicelovens § 50. I de situationer, hvor kommunens socialforvaltning beslutter at iværksætte en børnefaglig undersøgelse efter § 50, skal forældrene inddrages efter de regler, der gælder for sådanne undersøgelser.

Forældremyndighedsindehaveren/familien skal orienteres, når socialforvaltningen modtager en underretning, men det vil afhænge af den enkelte sags omstændigheder, hvornår og hvordan forældremyndighedsindehaveren/familien oplyses om underretningen og inddrages i sagens forløb.

I forhold til underretter skal kommunens socialforvaltning inden for 6 hverdage efter modtagelse af underretning sende en bekræftelse til afsender om, at den er modtaget. Indtil Barnets Reform trådte i kraft 1. januar 2011, havde underretter ikke krav på at få besked om, hvad der videre skete i en sag. Lovændringerne med Barnets Reform medfører, at fagpersoner har mulighed for at få oplyst, om en underretning har givet socialforvaltning anledning til handling, dvs. om der er iværksat undersøgelser eller foranstaltninger vedrørende barnet/den unge. Det kan dog ofte være en god ide, at socialforvaltningen beder forældre om samtykke til at informere underretter om indholdet af igangsatte foranstaltninger for at styrke det tværfaglige samarbejde.

Tavshedspligten indebærer, at man som fagperson har tavshedspligt med hensyn til alle fortrolige oplysninger om børn, unge og deres familier, som man kommer i besiddelse af igennem sit arbejde.

Forvaltningsmyndigheder inden for det sociale område er under særlige restriktive regler i forhold til videregivelse af følsomme oplysninger (persondataloven § 7-8). Efter denne lov kan en forvaltningsmyndighed inden for det sociale område videregive følsomme oplysninger omfattet af persondataloven, hvis videregivelsen sker for at varetage private eller offentlige interesser, der klart overstiger hensynet til de interesser, der begrunder hemmeligholdelsen. Denne mulighed kaldes værdispringsreglen. Videregivelse efter denne bestemmelse kan fx ske, hvis de sociale myndigheder har mistanke om vold eller overgreb mod børn og unge og i den forbindelse ønsker at kontakte andre myndigheder, såsom sygehus, politi mv. for at beskytte børnene.

Når det skal afgøres, om der kan udveksles fortrolige oplysninger med andre fagpersoner og myndigheder, har det betydning, om der udveksles oplysninger inden for samme myndighed, dvs. inden for den kommunale myndighedsforvaltning (Forvaltningsloven). Her skal man

være opmærksom på, at udveksling af oplysninger inden for den kommunale enhedsforvaltning ikke anses for at være videregivelse til andre forvaltningsmyndigheder. De enkelte fagpersoner og forvaltningsenheder i en kommune udgør således en samlet forvaltningsmyndighed, hvis disse afleder deres kompetence fra kommunalbestyrelsen, dvs. at de hører under den kommunale enhedsforvaltning. Som eksempel kan nævnes, at socialforvaltning, sundhedspleje og kommunale dagtilbud hører under den kommunale enhedsforvaltning. Omvendt kan en administrativ enhed have selvstændig kompetence i forhold til kommunalbestyrelse og dermed være en selvstændig forvaltningsmyndighed. Som eksempel kan nævnes en skole.

FORSTÅELSER AF FYSISK VOLD MOD BØRN

Servicestyrelsen i Danmark opererer med en overordnet definition af krænkelse mod børn, herunder fysiske krænkelse:

Vold er en handling eller trussel, der – uanset formål – er egnet til eller krænker en anden persons integritet eller skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er et barn eller en voksen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan både være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt. Handlingen overskrider endvidere samfundets love og normer.

Uanset typen af vold, der begås mod et barn, så er der tale om, at barnet udsættes for en adfærd fra forældre eller andre omsorgsgivere, som er ødelæggende for eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet. Enhver form for vold bringer barnets udvikling og sundhed i fare. Vold er udtryk for, at barnet ikke frivilligt indgår i den handling, der begås mod barnet. [...] Fysisk vold kan beskrives som korporlig afstraffelse, slag eller anden form for straf, hvor barnet rammes direkte på kroppen. Vold omfatter også, når barnet er vidne til vold mod forældre eller søskende (Servicestyrelsen, 2009).

Servicestyrelsen anlægger i deres definition et etisk perspektiv på krænkelse mod børn og unge og giver udtryk for, at et barn eller en ung har ret til at blive beskyttet mod vold. Det ligger i forlængelse af børnekonventionen, hvor barnets integritet og ret til sund udvikling er centralt.

Inden for forskningslitteraturen har man været optaget af at give årsagsforklaringer på volden. Eksempler herpå er Johnson (2008), der taler om typer af vold i familien: 'intimate terrorism', 'violent resistance' og 'situational couple violence', som hver især udtrykker forskellige typer af dynamikker. 'Intimate terrorism' indkredser en dynamik, hvor individet er voldeligt og kontrollerende, 'violent resistance' indkredser en dynamik, hvor individet responderer voldeligt på en kontrollerende og voldelig samlever, mens 'situational couple violence' indkredser en dynamik, hvor ingen af de to parter er voldelige, men hvor volden er situationsbestemt. Et andet eksempel på en årsagsforklaring finder vi i konsforskningen, hvor Eva Lundgren (2004) arbejder med en kontinuumforståelse, hvor såkaldt mindre grov vold ses som udtryk for et første skridt på vejen mod et mere systematisk mønster af grov vold. Disse eksempler viser, at der kan være mange dynamikker involveret i vold mod børn og vold i familien. I denne rapport bygger vi ikke på bestemte årsagsforklaringer, men nævner dem her for at synliggøre, at årsagerne til vold er komplekse og forskelligartede.

Vores tilgang til volden er beskrivende – vi kategoriserer voldshændelserne uden at forholde os vurderende til dem. Helt overordnet kan man skelne mellem typer af vold: fysisk, psykisk og seksuel vold (Cawson m.fl., 2000; Christensen & Pedersen, 2004), der kan optræde sammen eller enkeltvis. I denne rapport fokuserer vi på den fysiske vold og mishandling, i kapitel 5, som handler om konsekvenserne af den fysiske mishandling, inddrager vi dog også psykisk mishandling.

SPROG FOR FYSISK VOLD

Det er vigtigt at være opmærksom på, at det kan være svært at tale om at være udsat for vold eller selv at være voldsudøver. Det er, fordi vold er tabuiseret, det er simpelthen svært at erkende, at børn rammes af vold i de nære relationer. Det smertefulde i at erkende vold giver et behov for at skabe afstand. Derved opstår et behov for at skabe skel mellem 'dem', der har været udsat for vold, og 'os' for at reducere ubehaget eller for at

mindske følelsen af et tyngende ansvar for at forhindre volden. Ubehaget kan betyde, at det fremstår som enklere at undgå at se volden for at slippe for at forholde sig til den (Leira, 1992).

Det kan derfor være svært at finde gode betegnelser og begreber for vold, både i hverdagsarenaer – og i udredningsrapporter som denne. Hvilke betegnelser og hvilket sprog man bruger om vold i familien afspejler, hvilke perspektiver det er, man ønsker at løfte frem, og hvilke antagelser man har. Opdragelsesvold, overgreb mod børn, børnemishandling, vold i nære relationer, tjat og smæk er nogle af de betegnelser, der bruges om vold. Nogle af betegnelserne signalerer, at volden er socialt uacceptabel, mens andre betegnelser signalerer, at den er acceptabel og normal, eller at noget vold er alvorligt, mens andre former ikke er så slemme. Under arbejdet med denne rapport skelnede vi indledningsvis mellem såkaldt grov og mild vold. Ordet 'mild' har imidlertid positive konnotationer og kan give forkerte associationer. Vi har derfor i stedet valgt at bruge det lidt mindre mundrette udtryk 'mindre grov vold'.

I denne rapport har vi gennemgående valgt at bruge begrebet 'fysisk vold'. Under dette overbegreb hører alle former for fysisk vold, som udøves mod børn. I rapporten udfolder vi en række betegnelser for vold, som falder ind under dette overbegreb. I vores sprogbrug forsøger vi at beskrive den pågældende vold konkret uden at vurdere den. Når vi belyser fagfolks praksis, opfattelser og sprogbrug, søger vi samtidig at synliggøre, hvad det er for betegnelser, italesættelser og måder at skelne på, som aktuelt er i spil, når det drejer sig om vold mod børn.

ASPEKTER I DENNE RAPPORT

I denne rapport belyser vi tre aspekter. Det første aspekt er omfanget af forskellige former for vold. Vi kategoriserer volden ud fra en række dimensioner: karakteren af volden, hvor alvorlig den er, hvor ofte volden finder sted, over hvor lang tid volden finder sted, hvor volden udøves og relationen mellem offer og voldsudøver (Christensen, 1988; Geffner m.fl., 2009). Det andet aspekt er fysisk mishandling, og her belyses både omfang af fysisk mishandling og konsekvenserne af fysisk mishandling. Det tredje aspekt er fagfolks praksis, og her er fokus på fagfolks forståelser, antagelser og opfattelser i forbindelse med mistanke og viden om

vold. Her indgår tabuiseringen af vold også. De tre aspekter præsenteres nærmere i det følgende.

OMFANGET AF FYSISKE VOLDSHÆNDELSER

Det første aspekt, vi ser på, er omfanget af vold og mishandling. Vi anskuer i den forbindelse vold som konkrete hændelser, som vi forsøger at kategorisere. Denne tilgang anvendes i mange andre undersøgelser af vold (fx LG Insight, 2009; Mossige & Stefansen, 2007; Sariola & Uutela, 1992; Socialdepartementet, 2001; Statens Institut for Folkesundhed, 2010).

For det første kan volden kategoriseres på baggrund af, *hvad der sker i voldsituationen* i et kontinuum gående fra mindre voldsom vold til meget voldsom vold. Således kan det at blive rusket eller slået med flad hånd karakteriseres som mindre grov vold, mens det at blive slået med en genstand, så man vælter omkuld, eller stukket med en kniv kan karakteriseres som meget grov vold. Et sted midt imellem ligger det at blive slået med knyttet hånd eller sparket. I undersøgelsen af vold mod unge afdækkes dette ved, at den unge spørges om forskellige voldsformer i et kontinuum (Korzen m.fl., 2010).

For det andet kan volden vurderes ud fra, hvor *hyppigt* den forekommer. Det vil sige, at der skelnes mellem en enkeltstående lussing i en presset situation i løbet af en hel barndom og et mere vedvarende voldsbillede, som evt. indeholder hyppige episoder. I undersøgelsen af vold mod unge afdækker vi dette ved at fokusere på, om de enkelte volds handlinger er sket en eller flere gange, samt om de unge også tidligere, da de gik i 5. klasse, har været udsat for vold. Det er i litteraturen diskuteret, om hyppigheden af volden bør indgå som parameter, når alvoren af vold vurderes. Forskning viser, at gentagen udsættelse for vold øger risikoen for alvorlige konsekvenser for den voldsudsatte (Magolin & Gordis, 2000). Trods dette er en skelnen i forhold til hyppighed ikke uproblematisk, da den enkeltstående episode fortsat kan udgøre en stor risiko for det enkelte barn udvikling og trivsel.

For det tredje er det relevant at se på, *hvor volden foregår*, og *hvilken relation der er mellem udøver og offer*. I undersøgelsen af vold mod unge skelner vi mellem, om der er tale om vold i en omsorgsrelation eller om tilfældig vold uden for hjemmet. Vi skelner desuden imellem vold, som barnet eller den unge selv udsættes for, og vold, som barnet eller den unge overværer, at andre bliver udsat for.

Disse forskellige dimensioner i voldsudøvelsen er vigtige dimensioner i en kortlægning af vold mod børn. Årsagerne til voldens opståen er forskellige, behandlingsmulighederne er forskellige, ligesom mulighederne for at iværksætte forebyggende tiltag og barnets muligheder for at få social støtte fra en omsorgsperson og anden behandling også er forskellige. Det er derfor centralt i kortlægningen af voldsmønstre at få så mange af disse dimensioner frem som muligt.

Med udgangspunkt i de ovenfor beskrevne dimensioner er det i undersøgelsen af vold mod unge *selve handlingen i voldsituationen, som er i fokus*. Det betyder, at vi afgrænser os fra at beskæftige os med udøverens hensigt, konsekvenserne for den voldsudsatte og den voldsudsattes oplevelse af volden. Denne tilgang løsriver volden fra den situation, den foregår i. Til gengæld kan vi med denne tilgang sikre, at det, som vi undersøger, er det, *vi* forstår ved vold, uafhængigt af om de unge eller deres forældre i situationen har vurderet, at det, som skete, var vold eller ej.

Voldsdimensioner, som vi har defineret dem i forhold til undersøgelsen af vold mod unge, kan opsummeres gennem følgende spørgsmål, som udgør det analytiske perspektiv i spørgeskemaundersøgelsen:

BOKS 2.1

Parametre i kategoriseringen af vold i undersøgelsen af vold mod unge.

1. Hvem udøver vold?
2. Hvem bliver udsat for vold?
3. Hvem overværer volden?
4. Hvor foregår volden?
5. Hvad sker der?
6. Hvor ofte foregår volden?

FYSISK MISHANDLING

Det andet aspekt, vi ser på, er fysisk mishandling. Fysisk mishandling kan ses som særlige grove former for voldshændelser. Fysisk mishandling er en handling, der resulterer i en fysisk skade eller risiko for en sådan fysisk skade (Kolko, 2002). Fysisk mishandling afgrænses som en handling, der ikke er en ulykkehændelse, og som har resulteret i en fysisk skade eller risiko for en sådan fysisk skade. Ofte sker fysisk mishandling i forbindel-

se med forældres frustration eller vrede i forhold til deres barn. Fysisk mishandling kan fx omfatte slag, kvælertag, forbrændinger, forgiftning, eller at forældrene udsætter barnet for ekstrem varme eller kulde (Hansen m.fl., 1999). For at kunne identificere fysisk mishandling indgår for det første en handling, der fremkalder fysiske skader, eller som har stor risiko for at volde fysisk skade. Man lægger for det andet også vægt på omstændighederne og konsekvenserne for barnet (Wolfe m.fl., 2006). I kapitel 4 belyser vi omfanget af fysisk mishandling af børn, og i kapitel 5 belyser vi konsekvenser af kortsigtet og langsigtet vold mod børn og unge.

FAGFOLKS PRAKSIS

Det tredje aspekt, vi ser på, er fagfolks praksis omkring mistanke og viden om vold mod børn. Vi undersøger, hvordan fagfolk, der arbejder med børn, handler i forhold til mistanke og viden om vold, og hvad deres forståelser, opfattelser og antagelser er i forhold hertil.

Når vi ser på fagfolkenes praksis, er det ikke individuelle fagfolks opfattelser og praksis, men mere systematiske handlemønstre og forståelser, opfattelser og antagelser, som er centrale. Det er ikke enkelte fagfolk, der handler eller ikke handler i forhold til den problematik, vi belyser i denne undersøgelse, men hvad det er for systematiske måder at håndtere mistanke og viden om vold, som er på færde blandt faggrupper, der har med børn at gøre.

Med denne praksisforståelse trækker vi bl.a. på Järvinen & Mortensen (2002), der diskuterer begrebet professionsdoxa, som dækker over en samling af holdninger, værdier og normer, hvor der ikke hersker tvivl om, at de er naturlige og selvindlysende, og hvor der ikke hersker bevidsthed om, at disse er udviklet over tid. Järvinen & Mortensen fremhæver, at en vigtig bestanddel af doxa er uddannelse, men at den afgørende indføring sker i praksis. Det er i praksis, at der opnås en ubevidst konsensus blandt fagfolk. De skriver videre, at den faglighed, der omgærder det professionelle håndværk, er en cementering af opfattelses-skemaer og socio-kulturelle forståelser, som er resultatet af en bestemt historie. Neumann (2008) foreslår et lignende begreb, nemlig socialisering til professionelle blik. Det professionelle blik er et blik eller perspektiv på barnet, der retter opmærksomhed og bekymring mod bestemte aspekter ved barnet og som skyggelægger andre.

Vi ser ikke fagfolks praksis som et afgrænset og veldefineret fænomen, men som noget det er en opgave overhovedet at indkredse og identificere (Ferguson, 2001; Solberg, 2008). Vi har fokus på deres praksis og især på de barrierer og dilemmaer, der er i forhold til at foretage underretninger. Vi belyser fagfolks praksis i forhold til mistanke og viden om vold i kapitel 6, 7 og 8.

OMFANGET AF VOLD OG MISHANDLING

I dette kapitel vil vi se på, hvor stort omfanget af fysisk vold og mishandling mod børn og unge i Danmark ifølge vores undersøgelser er. Vi vil vise, hvor *mange* børn og unge der er udsat for vold, *hvor* og *hvornår* børn og unge er udsat for vold, og i et vist omfang *hvilke* børn og unge der er udsat for vold.

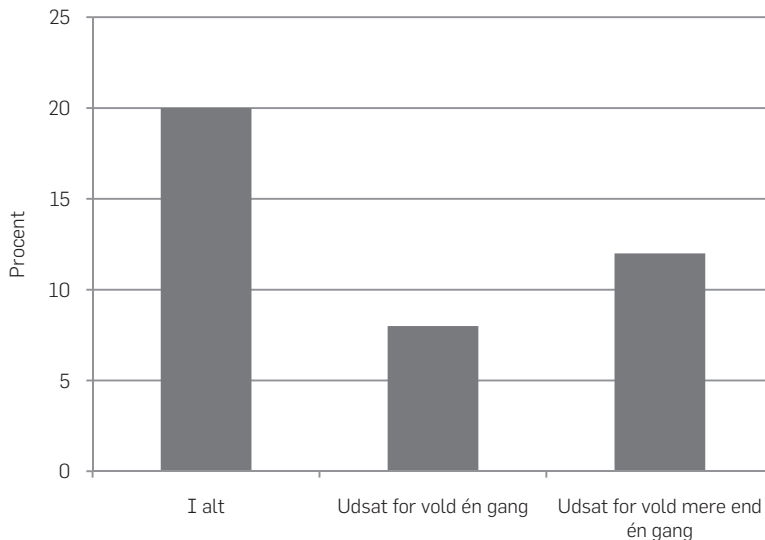
Indledningsvist ser vi på, hvor mange danske børn og unge der er udsat for vold fra deres forældre. Vi præsenterer flere tal, som på forskellig vis belyser omfanget, fordi vi har benyttet forskellige metoder i de forskellige undersøgelser. Først gennemgår vi omfanget af vold ud fra det bredeste voldsbegreb. Og dernæst gennemgår vi omfanget af vold ud fra den mere snævre definition af vold, dvs. den meget grove fysiske mishandling, hvor der sker synlige, fysiske skader på barnet. Vi gennemgår også omfanget af vold mod unge begået af andre unge. Efterfølgende viser vi, at en snæver gruppe unge lever med vold som et livsvilkår over en længere periode af deres liv. Det vil sige, at nogle unge både er udsat for vold i hjemmet kontinuerligt i deres opvækst og samtidig er udsat for vold uden for hjemmet begået af andre unge. Til sidst i kapitlet fokuserer vi på sammenhængen mellem social udsathed og vold for at vise, at nogle unge er mere voldsudsatte end andre unge. Vi vil løbende i dette kapitel supplere vores resultater med anden litteratur om vold mod børn og unge i Danmark og i resten af Norden.

OMFANGET AF VOLD OG FYSISK MISHANDLING BEGÅET AF FORÆLDRENE

Når vi i det følgende undersøger omfanget af vold mod børn og unge, forstår vi vold som konkrete hændelser, der kan placeres i et kontinuum gående fra meget voldsom til mindre voldsom vold. Vi ser også på omfanget af fysisk mishandling, hvor der sker konkrete skader på barnet eller den unge.

FIGUR 3.1

Andelen af unge, der har været udsat for vold fra forældrene inden for de seneste 12 måneder. Procent.

Anm.: Procentgrundlag: 1042.

Kilde: Undersøgelsen af vold mod unge (Korzen m.fl., 2010).

Undersøgelsen af vold mod unge blandt elever i 8. klasse viser, at 20 pct. af de unge har været udsat for fysisk vold fra deres forældre inden for de seneste 12 måneder (jf. Figur 3.1). Det vil sige, at 20 pct. har været udsat for, at den ene eller begge forældre har rusket eller skubbet, revet i håret, slået med en flad eller knyttet hånd eller med en ting eller sparket den unge.

Af disse har knap 40 pct. – 8 pct. af alle unge i undersøgelsen – kun været udsat for én af voldsreaktionerne i spørgeskemaet én gang fra én af forældrene. Dermed har 12 pct. af de adspurgte unge været udsat for mere end én voldsreaktion inden for de seneste 12 måneder.

Der er ikke forskel på, hvor mange unge der er udsat for vold fra henholdsvis deres mor eller far. Derimod afhænger voldsudsathedens af den unges etniske tilhørsforhold, som vi har målt ved at spørge de unge, om der udelukkende tales dansk i hjemmet, eller om der (også) tales andre sprog. En større procentdel af de unge, der taler andre sprog end dansk i hjemmet, har været udsat for vold fra forældrenes side end unge, der udelukkende taler dansk i hjemmet.

FYSISK MISHANDLING

Vi har målt omfanget af fysisk mishandling på to forskellige måder. For det første har vi spurgt 25-årige om deres oplevelser i barndommen (undersøgelsen af mishandling i barndommen), og for det andet har vi set på, hvor mange børn i aldersgruppen 0-16 år der har fået diagnosen fysisk mishandling på landets hospitaler (Landspatientregisteret) (undersøgelsen af diagnosticeret mishandling) (Christoffersen, 2010).

Som det fremgår af Tabel 3.1, har 5,6 pct. af de 25-årige i undersøgelsen været udsat for fysisk mishandling i løbet af deres barndom, og 1,2 promille (0,12 pct.) af de 0-16-årige har fået diagnosen fysisk mishandling.

TABEL 3.1

Andelen af unge, der har været udsat for fysisk mishandling. Procent.

Undersøgelse	Procent
Mishandling i barndommen	5,6
Diagnosticeret mishandling	0,12

Kilde: Undersøgelsen af diagnosticeret mishandling og undersøgelsen af mishandling i barndommen (Christoffersen, 2010).

Undersøgelsen af, hvor mange børn der i perioden 1994-2006 har fået hospitalsdiagnosen fysisk mishandling, viser, at 0,12 pct. af børnepopulationen har været udsat for fysisk mishandling i den registrerede periode. Tallet dækker kun over, hvor mange børn mellem 0 og 16 år der i perioden har fået diagnosen fysisk mishandling af forældre for første gang. Det vil

sig, at tallene ikke angiver, i hvilken udstrækning der er børn, som gentagne gange er diagnosticeret med fysisk mishandling.

TABEL 3.2

Børn og unge født 1994-2006, der i løbet af barndommen har fået diagnosen 'fysisk mishandling' på et hospital for første gang.

Omtrentlig alder første gang, år	Antal	Aldersbetinget risici, promille	Kumuleret incidens, promille	Antal person-år
0	127	0,14	0,14	914.889
1	118	0,14	0,28	863.881
2	75	0,09	0,37	803.280
3	75	0,10	0,47	740.116
4	71	0,11	0,58	676.132
5	53	0,09	0,66	611.622
6	29	0,05	0,71	547.482
7	28	0,06	0,77	482.362
8	35	0,08	0,86	415.085
9	18	0,05	0,91	348.427
10	23	0,08	0,99	281.320
11	11	0,05	1,04	212.633
12	4	0,03	1,07	143.545
13	7	0,10	1,17	72.007
I alt	674			7.112.781

Anm.: Samlet antal født i 1994-2006: 914.800. Tabellen viser antallet af nytilkomne for hver aldersgruppe samt estimeret promille af børnene, der mindst en gang under de givne aldersbetingede risici for fysisk mishandling vil opleve fysisk mishandling, der registreres på en hospitalsafdeling eller skadestue. Fysisk mishandling er defineret ved diagnosen T 74.1.

Kilde: Landspatientregisteret, undersøgelsen af diagnosticeret mishandling og undersøgelsen af mishandling i barndommen (Christoffersen, 2010).

Der er overordentlig stor forskel på de to tal. Forskellen kan forklares ved de forskellige metoder, der er anvendt. Undersøgelsen af diagnosticeret mishandling måler, hvor mange børn der får en mishandlingsdiagnose på et hospital. Man må dog antage, at mange børn, der er udsat for mishandling, ikke tilses af en læge. Spørger man i stedet 25-årige, om de har været udsat for mishandling i barndommen, som vi har gjort i undersøgelsen af mishandling i barndommen, inkluderes også de mange tilfælde, hvor barnet ikke er blevet tilset af en læge. Hvis vi kun havde Landspatientregisteret til vores rådighed, ville vi komme til at undervurdere omfanget af fysisk mishandling af børn og unge i Danmark. Interviewene med de 25-årige viser os, at problemet er langt større end først antaget.

I Landspatientregisteret kan vi også se, hvor gamle børnene er, når de første gang registreres med en fysisk mishandlings-diagnose. Undersøgelsen af diagnosticeret mishandling viser, at de helt små børn, dvs. de 0-1-årige, har en aldersbetinget risiko på 0,14 promille, mens børn ældre end 6 år har en aldersbetinget risiko, der er mindre end 0,08 promille (Tabel 3.2). Den kumulerede incidens for førskolebørnene er 0,71 promille, mens den kumulerede incidens for den samlede aldersgruppe er 1,17 promille.

ANDEN LITTERATUR OM OMFANG

Der findes flere såvel danske som nordiske studier af vold mod børn og unge. Eksempelvis konkluderer en undersøgelse af skolebørn fra Københavns Kommune, at ca. 19 pct. havde været udsat for vold (LG Insight, 2009). I Helweg-Larsen m.fl.s landsdækkende spørgeskemaundersøgelse fandt forfatterne, at 4,8 pct. af pigerne og 9,4 pct. af drengene havde været udsat for mindre grov eller grov vold (Statens Institut for Folkesundhed, 2010). Sammenligner vi med undersøgelser fra andre nordiske lande, fandt Mossige & Stefansen i en norsk undersøgelse, at knap 20 pct. havde været udsat for vold (Mossige & Stefansen, 2007). En svensk undersøgelse fra Socialdepartementet fandt, at 14 pct. havde været udsat for vold (Socialdepartementet, 2001). I en finsk undersøgelse fra 1992 viste Sariola & Uutela (1992), at 19 pct. af de unge har været udsat for mindre grov vold inden for det seneste år.

Udsvingene i forhold til omfanget af vold mod børn og unge skal ses i lyset af, at resultaterne i undersøgelserne ikke er direkte sammenlignelige, fordi undersøgelserne er designet forskelligt, bl.a. er volden, som undersøges, defineret forskelligt i undersøgelserne.

I forhold til den helt grove vold, fysisk mishandling, har man i den internationale litteratur fundet en overhyppighed af fysisk mishandling blandt de helt små børn (dvs. 0-2-årige). Men det er ikke usædvanligt, at mishandlingerne fortsætter langt op i barndommen, og der er sjældent tale om enkeltstående handlinger. Nogle undersøgelser nævner således de 3-4-årige og de 15-17-årige som de aldersgrupper, hvor børnene er mest udsatte (Steinmetz, 1987).

VOLD BEGÅET AF ANDRE UNGE

Unge udsættes også for vold fra andre unge. Det viser undersøgelsen af vold mod unge (Korzen m.fl., 2010). En betydelig del, 24,3 pct., af de unge har erfaringer med vold som følge af konfliktsituationer med andre, jf. Tabel 3.3.

De unge er mere udsatte for vold fra unge, de kender i forvejen (19 pct.), end fra unge, de ikke kender i forvejen. Det er forventeligt, da interaktionen med denne gruppe alt andet lige er større. Bemærkelsesværdigt peger vores resultater imidlertid på, at de unge relativt ofte også er udsat for vold fra unge, de ikke kender i forvejen. 11,6 pct. af de unge har været udsat for vold fra ukendte unge.

TABEL 3.3

Andelen af unge, der har været udsat for forskellige former for vold fra andre unge. Procent.

Vold fra andre unge	Procent
Udsat for vold fra andre unge, total ¹	23,4
Udsat for vold fra andre unge én gang ¹	10,0
Udsat for vold fra andre unge flere gange ¹	14,3
Udsat for vold fra ukendte unge	11,6
Udsat for vold fra kendte unge	19,0

1. Tallene dækker over vold begået af kendte og ukendte unge sammenlagt.

Kilde: Undersøgelsen af vold mod unge (Korzen m.fl., 2010).

Vores data peger endvidere på, at drenge oftere udsættes for fysisk vold fra andre unge end piger. Til gengæld oplever piger oftere, at andre unge, de kender i forvejen, udelukker dem med tavshed, og piger bliver oftere råbt ad både af unge, de kender, og unge, de ikke kender i forvejen.

I forhold til etnisk tilhørsforhold viser vores tal, at unge, som taler andre sprog end dansk i hjemmet, er mere udsat for vold fra andre unges side alt i alt.

VOLD SOM ET LIVSVILKÅR

Vi vil her præsentere resultater fra undersøgelsen af vold mod unge, som handler om risikoen for både at være udsat for vold fra sine forældre inden for de seneste 12 måneder og i 5. klasse samt fra andre unge.

Alt i alt har 37 pct. af de unge i spørgeskemaundersøgelsen været udsat for mindst *én* af de tre voldsituationer, vi måler: vold begået af forældrene i 5. klasse eller inden for de seneste 12 måneder og vold begået af andre unge. Vi vil her se på, om der er nogle unge, der er udsat for vold i *flere* af disse voldsituationer.

UDSAT FOR VOLD FRA FORÆLDRE I 5. KLASSE OG INDEN FOR DE SENESTE 12 MÅNEDER

En større andel af dem, der var udsat for voldshandlinger fra forældrenes side i 5. klasse, har også været udsat for voldshandlinger fra forældrenes side inden for de seneste 12 måneder. Tabel 3.4 viser, at 'kun' 51 pct. af de unge, som *ikke* har været udsat for vold i 5. klasse, har været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder. Blandt de unge, som *har* været udsat for vold i 5. klasse, har 80,3 pct. været udsat for vold de seneste 12 måneder. Hvis man bliver udsat for vold som barn, bliver man således ofte udsat for volden over en længere periode.

TABEL 3.4

De unge fordelt efter, om de har været udsat for vold fra forældrene inden for de seneste 12 måneder. Særskilt for, om den unge har været udsat for vold fra forældrene i 5. klasse. Procent.

	Ikke udsat for vold inden for de seneste 12 måneder.	Udsat for vold inden for de seneste 12 måneder.
Ikke udsat for vold i 5. klasse	84,9	15,1
Udsat for vold i 5. klasse	19,7	80,3
Procentgrundlag	807	202

Anm.: Sammenhængen mellem at være udsat for vold i 5. klasse og inden for de sidste 12 måneder er testet med chi-i-anden. Sammenhængen er signifikant på et 0,001-procents-niveau.

Kilde: Undersøgelsen af vold mod unge (Korzen m.fl., 2010).

UDSAT FOR VOLD FRA FORÆLDRE INDEN FOR DE SENESTE 12 MÅNEDER OG FRA ANDRE UNGE

Unge, som udsættes for vold fra deres forældre, har en større risiko for også at være udsat for vold fra andre unge uden for hjemmet. Tabel 3.5 viser, at 20,5 pct. af de unge, som *ikke* har været udsat for vold derhjemme inden for de seneste 12 måneder, har været udsat for vold fra andre unge. 39,4 pct. af de unge, som *har* udsat for vold hjemme inden for de seneste 12 måneder, har også været udsat for vold fra andre unge. Volden samler sig således omkring en gruppe, som oplever vold i flere relationer.

TABEL 3.5

De unge fordelt efter, om de har været udsat for vold fra andre unge. Særskilt for, om den unge har været udsat for vold fra forældre inden for de seneste 12 måneder. Procent.

	Ikke udsat for vold fra andre unge	Udsat for vold fra andre unge
Ikke udsat for vold fra forældrenes side inden for de seneste 12 måneder	79,5	20,5
Udsat for vold fra forældrenes side inden for de seneste 12 måneder	60,6	39,4

Anm.: Sammenhængen mellem at være udsat for vold fra forældre og være udsat for vold fra andre unge er testet med chi-i-anden. Sammenhængen er signifikant på et 0,001-procents-niveau.

Kilde: Undersøgelsen af vold mod unge (Korzen m.fl., 2010).

UDSAT FOR VOLD FRA FORÆLDRE FØR OG NU OG FRA ANDRE UNGE

Uddyber vi analysen ved også at inddrage spørgsmålet om de unge, der var udsat for vold fra deres forældre, da de gik i 5. klasse, viser vores tal, at det at have været udsat for vold tidligere i livet giver en endnu større risiko for at blive udsat for vold fra andre unge.

Tabel 3.6 viser, at blandt de unge, som har været udsat for vold af deres forældre, da de gik i 5. klasse, udsættes ca. 46 pct. for vold fra andre unge – uafhængigt af, om den unge er blevet udsat for vold fra sine forældre inden for de seneste 12 måneder.

TABEL 3.6

Andelen af unge, som har været udsat for vold fra andre unge. Særskilt for, om den unge har været udsat for vold fra forældrenes side inden for de seneste 12 måneder og i 5. klasse. Procent.

Udsat for vold fra forældre i 5. klasse	Udsat for vold fra forældre inden for de seneste 12 måneder	Udsat for vold fra andre unge
Ikke udsat for vold	Ikke udsat for vold	19,9 ***
	Udsat for vold	35,8
Udsat for vold	Ikke udsat for vold	46,2 ***
	Udsat for vold	46,4

Anm.: Testet med chi-i-anden. Grundet tabellens sammensætning er det ikke muligt at signifikanteste hele tabellen på én gang. Derfor refererer stjernerne til signifikantest udført i forbindelse med det pågældende tal, hvor *** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$ og * $p < 0,05$. I denne tabel henviser signifikantesten således til, om der er signifikant forskel på, om de unge er udsat for vold fra andre unge eller ej.

Kilde: Undersøgelsen af vold mod unge (Korzen m.fl., 2010).

ANDEN LITTERATUR OM VOLD SOM LIVSVILKÅR

Vores undersøgelse af vold mod unge viser, at der er en gruppe unge, som udsættes for vold gentagne gange over en længere periode – både fra forældrene og fra andre unge. I undersøgelsen af Helweg-Larsen m.fl. af unges trivsel fra 2008 identificeres også en gruppe særligt udsatte unge, som har været udsat for både seksuelle overgreb og vold inden for det seneste år. I undersøgelsen identificeres 1,7 pct. af drengene og 6,2 pct. af pigerne som særligt udsatte (Helweg-Larsen m.fl., 2009). I norsk kontekst viser Mossige & Stefansens undersøgelse af afgangselever på ungdomsuddannelser en stærk sammenhæng mellem at være udsat for vold fra forældre, inden de unge fylder 13 år, og efter de er fyldt 13 år (Mossige & Stefansen, 2007). Således havde fx de unge, som havde været udsat for mindre grov vold fra deres far, før de fyldte 13 år, 21 gange højere risiko for at blive udsat for mindre grov vold fra deres far, efter de var fyldt 13 år.

SOCIALT UDSATTE UNGE OG VOLD

Ifølge vores undersøgelse af vold mod unge er der en sammenhæng mellem at være socialt udsat og at være udsat for vold. I undersøgelsen

udvalgte vi følgende indikatorer for social udsathed: trivsel (målt med trivselsmålet SDQ²), fagligt niveau i skolen, planer efter folkeskolen samt forældrenes uddannelsesniveau og tilknytning til arbejdsmarkedet. Resultatet af undersøgelsen er, at samtlige indikatorer, som tilsammen siger noget om social udsathed, peger i retning af en sammenhæng mellem social udsathed og udsathed for vold. Tabel 3.7 illustrerer denne sammenhæng:

TABEL 3.7

Sammenhæng mellem social udsathed og udsathed for vold.

	Vold begået af forældre	Vold begået af andre unge
Trivsel (SDQ)	Jo dårligere trivsel, jo mere vold	Dårlig trivsel, mere vold
Fagligt niveau i skolen	Jo dårligere fagligt niveau, jo mere vold	Jo dårligere fagligt niveau, jo mere vold
Uddannelsesplaner	Jo færre uddannelsesplaner, jo mere vold	Jo færre uddannelsesplaner, jo mere vold
Mors uddannelse	--	Jo lavere uddannelsesniveau, jo mere vold
Mors arbejdsmarkedstilknytning	Ikke i arbejde, mere vold	Ikke i arbejde, mere vold
Fars uddannelse	Jo lavere uddannelsesniveau, jo mere vold	Jo lavere uddannelsesniveau, jo mere vold
Fars arbejdsmarkedstilknytning	--	Jo mindre arbejdsmarkedstilknytning, jo mere vold

Anm.: Se Korzen m.fl. (2010) for de fulde tabeller.

Kilde: Undersøgelsen af vold mod unge (Korzen m.fl., 2010).

Uddybende viser Tabel 3.7, at unge, som befinder sig i normalområdet i forhold til trivselsmålet SDQ, ikke er udsat for vold i lige så høj grad som unge placeret i grænseområdet eller uden for normalområdet. Unge, som klarer sig virkelig godt i skolen, er ikke lige så udsat for vold som unge, som klarer sig mindre godt i skolen. Unge, som forventer at tage en boglig uddannelse efter folkeskolen, er heller ikke udsat for vold i samme grad som unge, som forventer at tage en praktisk uddannelse eller et arbejde efter folkeskolen. Samtidig viser Tabel 3.7, at unge, hvis forældre har et arbejde, er mindre udsat for vold end unge, hvis forældre

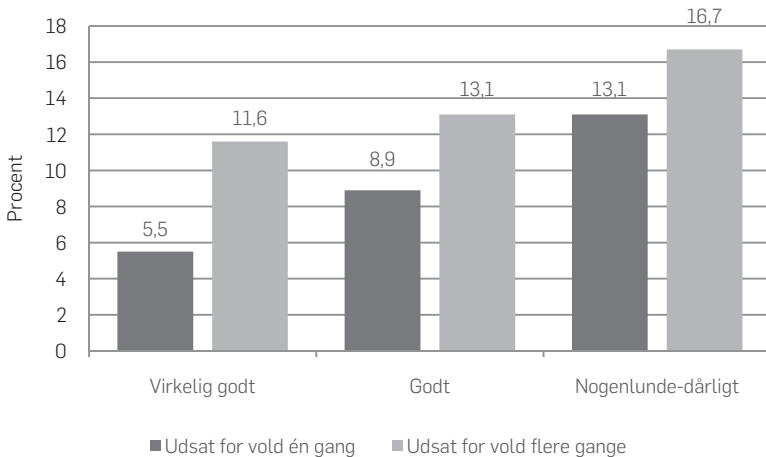
2. I forhold til måling af de unges trivsel har vi valgt at anvende den internationalt anerkendte SDQ-skala (The Strengths and Difficulties Questionnaire) (Goodman, 1997). SDQ tager afsæt i et normalitetsbegreb, som identificerer unge med afvigende adfærd inden for følgende områder: Emotionelle problemer, Adfærdsproblemer, Hyperaktivitet, Problemer i relationer til jævnaldrende, Prosocial adfærd (se i øvrigt Korzen m.fl., 2010, for en uddybning).

enten er ledige eller står helt uden for arbejdsmarkedet, fx førtidspensionister eller kontanthjælpsmodtagere. Ligeledes er der en sammenhæng med forældrenes uddannelsesniveau: Unge, hvis forældre har et højt uddannelsesniveau, er i mindre grad udsat for vold end unge, hvis forældre har et mellemhøjt eller lavt uddannelsesniveau.

I det følgende ser vi nærmere på, hvad tallene i tabel Tabel 3.7 viser. For det første viser vores tal en sammenhæng mellem unges faglige niveau og udsathed for vold fra andre unge. Af Figur 3.2 kan vi se, at *flere* fagligt svage unge er udsat for vold end de fagligt stærkere. Derudover kan vi se, at flere fagligt svage unge *oftere* er udsat for vold end de fagligt stærke. Dermed er der både en sammenhæng i forhold til antallet af unge, der er udsat for vold fra andre unge, og i forhold til hyppigheden af, hvor ofte disse unge er udsat for vold fra andre unge.

FIGUR 3.2

Sammenhængen mellem fagligt niveau, og hvor ofte man bliver udsat for vold fra andre unge. Procent.

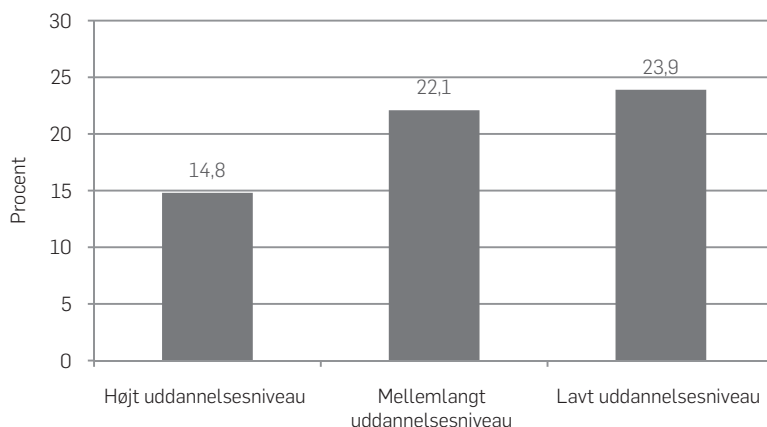
Anm.: Procentgrundlag udsat for vold én gang: 88, udsat for vold flere gange: 126. Sammenhængen mellem fagligt niveau og hvor ofte de unge er udsat for vold fra andre unge er testet med chi-i-anden. Sammenhængen er signifikant på et 0,05-procents-niveau.

Kilde: Undersøgelsen af vold mod unge (Korzen m.fl., 2010).

Et andet eksempel på sammenhængen mellem social udsathed og børns udsathed for vold ses i forhold til farens uddannelsesniveau og vold begået af forældrene mod barnet inden for de seneste 12 måneder. Figur 3.3 viser, at 14,8 pct. af unge med en højtuddannet far har været udsat for vold. Blandt unge, som har en far med en mellemlang uddannelse, har 22,1 pct. været udsat for vold fra deres far, mens 23,1 pct. af unge, som har en far med et lavt uddannelsesniveau, har været udsat for vold fra deres far.

FIGUR 3.3

Sammenhæng mellem farens uddannelsesniveau og vold begået af forældrene inden for de seneste 12 måneder. Procent.

Anm.: Procentgrundlag: 155. Sammenhængen mellem at være udsat for vold fra forældre og farens uddannelsesniveau er testet med chi-i-anden. Sammenhængen er signifikant på et 0,05-procents-niveau.

Kilde: Undersøgelsen af vold mod unge (Korzen m.fl., 2010).

FYSISK MISHANDLING OG UDSATHED

Resultaterne fra undersøgelsen af mishandling i børnesager peger også på, at udsatte børn og unge er mere udsat for vold end andre unge. Undersøgelsen af mishandling i børnesager viser, at omkring 12 pct. af børnene med en børnesag er blevet registreret med dokumentation for eller mistanke om en eller flere af disse former for fysisk mishandling, eventuelt på basis af underretning fra andre uden for familien (Tabel 3.8).

TABEL 3.8

Andelen af børn med en børnesag, der har været udsat for fysisk mishandling ifølge gennemgangen af børnesager.

	Procentandel
Fysisk mishandling	12
Procentbasis	900

Kilde: Undersøgelsen af mishandling i børnesager (Christoffersen, 2010).

Andelen af børn og unge i børnesager, der er udsat for fysisk mishandling eller under mistanke for fysisk mishandling, er altså betydeligt højere end andelen af børn generelt, som blev angivet til 5,6 pct. tidligere i kapitlet.

ANDEN LITTERATUR OM SOCIAL UDSATHED

Litteraturen bekræfter sammenhængen mellem social udsathed og udsathed for vold. Størst risiko for vold findes blandt socialt belastede familier (Christensen & Pedersen, 2004; Helweg-Larsen m.fl., 2009; Mossige & Stefansen, 2007; Socialdepartementet, 2001). LG Insight konkluderer eksempelvis, at børn og unge, hvis forældre ikke er i arbejde, har større risiko for at blive udsat for vold end børn og unge, hvis forældre er i arbejde (LG Insight, 2009).

SAMMENFATNING

Undersøgelsen viser, at 20 pct. af de unge har været udsat for fysisk vold fra deres forældre inden for de seneste 12 måneder. Af disse har knap 12 pct. af de adspurgte unge været udsat for vold mere end en gang inden for de seneste 12 måneder. Omfanget af børnemishandling varierer, alt efter hvilken opførelsesmetode man anvender. 0,12 pct. i alderen 0-16 år er blevet diagnosticeret for børnemishandling i Landspatientregisteret. Men i en spørgeskemaundersøgelse blandt 25-årige i 2008-9 angiver hele 5,6 pct., at de har været udsat for fysisk mishandling. Forskellen kan skyldes, at de færreste børn og unge, der er udsat for fysisk mishandling, undersøges på et hospital.

Undersøgelsen om vold mod unge viser også, at unge udsættes for vold fra andre unge. Ligeledes peger undersøgelsen på, at nogle unge er mere udsatte for vold end andre. Derudover viser den, at de børn og

unge, der udsættes for vold, ofte bliver udsat for volden over en længere periode. Den tyder desuden på, at volden samler sig om en gruppe, der oplever vold i flere relationer, både fra forældre og fra andre unge.

Endelig peger undersøgelsen på, at socialt udsatte er mere udsatte for vold og mishandling end andre unge. Det gælder, når vi måler på en række forskellige parametre for social udsathed: trivselsmålet SDQ, hvordan den unge klarer sig i skolen, hvorvidt den unge forventer at tage boglig uddannelse, hvorvidt den unges forældre har arbejde og forældrenes uddannelsesniveau. For alle mål gælder, at socialt udsatte unge er mere udsat for vold. Undersøgelsen viser også, at en større andel af børn og unge med en børnesag er udsat for mishandling end i børn og ungepopulationen generelt.

KONSEKVENSER AF MISHANDLING

I dette kapitel ser vi på konsekvenserne af børnemishandling med særligt fokus på fysisk mishandling, dvs. handlinger, der resulterer i fysiske skader eller risiko for sådanne fysiske skader hos barnet. Kapitlet ser *ikke* på konsekvenser af mindre voldsomme voldsformer.

I første del af kapitlet giver vi en kort oversigt over eksisterende viden om konsekvenserne af fysisk mishandling og om konsekvenserne af, at børn er vidende om vold i familien. I anden del af kapitlet præsenterer vi resultaterne fra vores samlede undersøgelse. Først præsenteres de umiddelbare konsekvenser af mishandling for børn og unge med en børnesag og herefter de langvarige konsekvenser af mishandling i barndommen. Kapitlet inddrager ud over fysisk mishandling også psykisk og seksuel mishandling.

KONSEKVENSER AF FYSISK MISHANDLING

Fysisk mishandling kan omfatte en lang række hændelser: Barnet kan være blevet slået med forskellige genstande (fx pisk, bøjle eller spanskør) af de umiddelbare omsorgspersoner, dvs. forældre eller stedforældre. Barnet kan have været udsat for risiko for skader fx ved at blive truet med våben (fx kniv, pistol), eller forældre/stedforældre kan have kastet genstande mod barnet. De umiddelbare omsorgspersoner kan have taget

kvælertag på barnet. Der kan være tale om, at barnet har fået mærker efter slag, spark og anden vold, fx blå øjne, blå mærker, blødninger eller andre fysiske skader. Endelig kan der være tale om, at en læge konstaterer skader som fx brækkede knogler, stiksår, forbrændinger, blødninger i hjernebinderne forårsaget af forældre eller stedforældre.

Fra tidligere undersøgelser er man blevet opmærksom på de længerevarende konsekvenser af fysisk mishandling (Kolko, 2002). Her finder man, at børns reaktioner på omsorgspersonens fysiske mishandling kan være problemer med impuls kontrol, sociale færdigheder og evnen til at kontrollere vrede. Barnet kan være mentalt tilbagestående eller ikke alderssvarende udviklet som følge af mishandlingerne. For de større børn kan det give sig udtryk i, at barnet har koncentrationsproblemer i skolen og et lavt selvværd. Endvidere vil man forvente, at barnet har en overrisiko for at udvikle misbrugsproblemer samt adfærdsmæssige problemer. Barnet kan befinde sig i en depressiv og ulykkelig tilstand med frygt og angst, eller barnet kan være ude af stand til at etablere sociale kontakter med jævnaldrende kammerater, have indlæringsproblemer og mangle nysgerrighed. Barnet kan have mareridt og prøve at undgå at tænke på mishandlingerne, undgå situationer, der minder herom, barnet kan være konstant på vagt, agtpågivende og let opskræmt. Barnet kan føle sig distanceret fra andre og adskilt fra sine omgivelser. For de lidt større børn kan man finde en forøget risiko for selvmordsovervejelser og selvmordsforsøg. Nogle undersøgelser finder posttraumatiske belastningsreaktioner (PTSD) blandt 25-50 pct. af børn udsat for fysisk mishandling (Emery & Laumann-Billings, 2002; Kiser m.fl., 1991; Livingston m.fl., 1993). Egentlige psykiske lidelser (fx depressioner og psykoser) er sjældnere, men kan også i nogle tilfælde være forårsaget af de nævnte former for mishandling (Barnett m.fl., 2005; Kolko, 2002; O'Hagan, 1993; O'Hagan, 2006; Wolfe, 1999).

KONSEKVENSER AF, AT BØRN ER VIDENDE OM VOLD I FAMILIEN

Det er først i de senere år, at man er blevet opmærksom på, at børn, der er vidne til vold i familien, også er ofre for vold (Sudermann & Jaffe, 1999). Vold mellem barnets forældre betegnes ofte som 'hustruvold',

fordi det i langt den overvejende del af tilfældene er manden, der fysisk mishandler sin hustru eller samlever (Dutton, 1995).

Børnene, som har været vidner til volden eller vidende om volden, udviser reaktioner, der minder om reaktioner på psykologisk mishandling eller posttraumatiske belastningsreaktioner (PTSD). Børnene udviser i nogle tilfælde de samme symptomer, som hvis de selv var blevet udsat for fysisk mishandling. Undersøgelser viser, at de ofte har følelsesmæssige, adfærdsmæssige eller sociale problemer, herunder også skoleproblemer. De har ofte problemer med at koncentrere sig og bruger aggressive strategier til at løse deres indbyrdes problemer med deres jævnaldrende kammerater (Christensen, 1988; Sudermann & Jaffe, 1999). Lehmann fandt i sin undersøgelse af børn fra kvindeherberger, at 56 pct. af disse udviste alle symptomerne på PTSD, mens resten udviste PTSD-symptomer i varierende grad (Lehmann, 1997). De mindre børn, der var vidende om hustruvold, vantrivedes, de havde søvnproblemer, spiseforstyrrelser, og de klagede over somatiske problemer (ondt i hovedet, ondt i maven osv.). Enkoprese (dvs. afføring på upassende tid og sted) og enuresis (dvs. ufrivillig natlig vandladning hos børn) forekom hyppigere blandt disse børn end blandt deres jævnaldrende, der ikke havde levet med forældres indbyrdes vold. Nogle forskere betegner børns vidende om hustruvold som et eksempel på psykologisk mishandling (Sudermann & Jaffe, 1999).

BØRNS UMIDDELBARE REAKTION PÅ MISHANDLING

Undersøgelsen af mishandling i børnesager havde to grupper af spørgsmål. Den første gruppe afspejler, at børns reaktioner på fysisk mishandling kan være mangeartede (se Tabel 4.1). I spørgsmålene indgår en række af de velkendte reaktioner på fysisk mishandling (Kolko, 2002). En indikator kan fx være, at barnet er mentalt tilbagestående (manglende alderssvarende udvikling), at barnet har problemer med at kontrollere sine impulser (fx hyppige raserianfald, manglende vredeskontrol). For de større børn kan det også give sig udslag i, at barnet har koncentrationsproblemer i skolen, og i en forøget risiko for misbrugsproblemer (i undersøgelsen eksemplificeret ved hashish, alkohol, narkotika, lightergas) samt sociale adfærdsproblemer (fx kriminel adfærd).

Undersøgelsen af mishandling i børnesager viser, at børn og unge, der har været udsat for fysisk mishandling, for 83 pct.s vedkommende har en eller flere problemer med impulsivitet, samt koncentrations- og adfærdsmæssige problemer, mens dette er tilfældet for 65 pct. for alle børn og unge med en børnesag (Tabel 4.1) (Christoffersen, 2010). Dem, der har været udsat for fysisk mishandling, har næsten tre gange større risiko (odds ratio: 2,9) for en eller flere af de nævnte problemer end de øvrige børn og unge, der har en børnesag.

Man må imidlertid være opmærksom på, at sammenligningsgruppen her er børn, der meget vel kan være udsat for mange andre belastninger. Man må derfor forvente, at forskellene ville være endnu mere iøjnefaldende, hvis man havde sammenlignet børn, der havde været udsat for fysisk mishandling, med de øvrige børn i samme aldersgruppe.

For de børn og unge, der ifølge sagsbehandlerens besvarelser har været udsat for psykologisk mishandling eller vanrøgt, ses det samme mønster som ved fysisk mishandling. Børnene har en signifikant overhyppighed af koncentrations- og adfærdsmæssige problemer samt udviklingsproblemer.

TABEL 4.1

Koncentrations- og adfærdsmæssige problemer hos børn udsat for børnemishandling i barndommen. Procentandel blandt børn i kommunernes børnesager, samt odds ratio.

	Procentandel med problemer	Antal	Odds ratio
Fysisk mishandling	83	106	2,9
Psykologisk mishandling	81	320	3,3
Vanrøgt	76	339	2,3
Alle interviewede	65	900	

Anm.: Forskellene mellem de mishandlede og de andre børn med en børnesag var signifikante ($p < 0,0001$). Der er kodet for koncentrations- og adfærdsmæssige problemer ved mindst 1 bekræftende ud af 6 spørgsmål. De seks spørgsmål lød: 1) Er barnet/den unge mentalt tilbagestående (manglende alderssvarende udvikling)? 2) Har barnet/den unge problemer med at kontrollere sine impulser (fx hyppige raserianfald, manglende vredeskontrol)? 3) Har barnet/den unge koncentrationsproblemer i skolen? 4) Har barnet/den unge misbrugsproblemer (fx hashish, alkohol, narkotika, lightergas)? 5) Har barnet/den unge psykiske lidelser (fx depressioner, psykoser)? 6) Har barnet/den unge sociale adfærdsproblemer (fx kriminel adfærd)?

Kilde: Undersøgelsen af mishandling i barndommen (Christoffersen, 2010).

Vores tidligere offentliggjorte analyser af dette datamateriale viser endvidere, at der i de tilfælde, hvor det fremgår af sagen, at forældrene ophø-

rer med mishandlingerne, også ses en markant reduktion i problemadfærden hos børnene (Christoffersen & DePanfilis, 2009).

I den anden gruppe af spørgsmål har vi medtaget seks spørgsmål, der kan supplere den første gruppe spørgsmål med eksempler på reaktioner, man kan forvente blandt børn og unge, der udsættes for børnemishandling og specielt for psykologisk mishandling, se Tabel 4.2.

Undersøgelsen af mishandling i børnesager viser, at der er en overhyppighed af de nævnte sociale og følelsesmæssige problemer hos børn og unge, der har været udsat for fysisk mishandling, psykologisk mishandling og/eller vanrøgt (Tabel 4.2). De børn og unge, der havde været udsat for fysisk mishandling, havde for 54 pct.s vedkommende en eller flere af de nævnte sociale og følelsesmæssige problemer. Blandt de øvrige børn og unge med en børnesag var dette tilfældet for 41 pct.s vedkommende. Eller med andre ord: De børn og unge, der havde været udsat for fysisk mishandling, havde 1,8 gange større risiko for at have mindst et af de nævnte problemer (odds ratio: 1,8).

TABEL 4.2

Sociale og følelsesmæssige problemer hos børn udsat for børnemishandling i barndommen. Procentandel blandt børn i kommunernes børnesager, samt odds ratio.

	Procentandel med problemer	Antal	Odds ratio
Fysisk mishandling	54	106	1,8
Psykologisk mishandling	57	320	2,8
Vanrøgt	54	339	2,4
Alle interviewede	41	900	

Anm.: Forskellene mellem de mishandlede børn og de andre børn med en børnesag var statistisk signifikante ($p < 0,005$). Der er kodet for sociale og følelsesmæssige problemer ved mindst 1 bekræftende ud af 6 spørgsmål. De seks spørgsmål lød: 1) Er barnet/den unge ude af stand til at modtage indlæring? 2) Er barnet/den unge ude af stand til at etablere sociale kontakter med jævnaldrende kammerater? 3) Mangler barnet/den unge nysgerrighed og interesse for omgivelserne? 4) Befinder barnet/den unge sig gennemgående i en depressiv og ulykkelig tilstand med frygt og angst? 5) Har barnet/den unge selvmordsovervejelser? 6) Har barnet/den unge udført selvmordsforsøg?

Kilde: Undersøgelsen af mishandling i børnesager (Christoffersen, 2010).

Som forventeligt er der særligt mange af de børn og unge, der havde været udsat for psykologisk mishandling, der også havde en eller flere af de nævnte sociale og følelsesmæssige problemer. De børn og unge, der har været udsat for psykologisk mishandling, har næsten tre gange større risiko for disse problemer (odds ratio: 2,8) end de øvrige børn med en børnesag,

som ikke har været udsat for psykologisk mishandling. Og mønsteret gentager sig for de børn og unge, der har været udsat for vanrøgt. Men også her må man regne med, at forskellen ville være endnu mere iøjnefaldende, hvis man havde sammenlignet med de øvrige jævnaldrende børn og unge.

Det er muligt at lave en sådan sammenligning ved at sammenholde resultaterne fra undersøgelsen af mishandling i børnesager med undersøgelsen af mishandling i barndommen. Dette vil vi gøre i næste afsnit.

DE LANGSIGTEDE KONSEKVENSER AF MISHANDLING I BARNDOMMEN

Undersøgelsen af mishandling i barndommen bekræfter tidligere undersøgelseserfaringer; at børnemishandling giver langvarige men (Christoffersen, 2010). Blandt de 25-årige, der har været udsat for børnemishandling, er der således en overhyppighed af selvmordsovervejelser og posttraumatiske stressreaktioner (Tabel 4.3 og Tabel 4.4).

TABEL 4.3

Posttraumatisk stressreaktion hos 25-årige udsat for børnemishandling i barndommen. Procentandel blandt udsatte og odds ratio.

	Procentandel med PTSD	Antal	Odds ratio
Fysisk mishandling	40,7	166	5,0
Psykologisk mishandling	28,4	675	3,8
Vanrøgt	26,0	445	2,7
En eller flere af ovenstående	25,0	957	3,7
Alle interviewede	13,6	2.980	

Anm.: Alle forskellene mellem dem, der er blevet mishandlet, og de andre børn er statistisk signifikante ($p < 0,0001$). Der er kodet for PTSD ved 2 bekræftende svar ud af 4 spørgsmål om posttraumatiske stressreaktioner. I analysen er anvendt vægtede tal, således at den stratificerede stikprøve er opvægtet til normalbefolkningen af 25-årige. De fire spørgsmål lød: 1) Nu vil jeg bede dig om at tænke på, om du i dit liv har været udsat for nogle ubehagelige oplevelser, som du nogle gange tænker tilbage på: Har du nogensinde været ude for en oplevelse, der var så frygtelig, forfærdelig eller oprivende, at du inden for den sidste måneds tid har haft mareridt om det eller tænkt på det, når du *ikke* ønskede det? 2) Har du nogensinde været ude for en oplevelse, der var så frygtelig, forfærdelig eller oprivende, at du inden for den sidste måneds tid har prøvet ihærdigt på *ikke* at tænke på det og har undgået situationer, der mindede dig om det? 3) Har du nogensinde været ude for en oplevelse, der var så frygtelig, forfærdelig eller oprivende, at du inden for den sidste måneds tid har været konstant på vagt, agtpågivende og let opskræmt? 4) Har du nogensinde været ude for en oplevelse, der var så frygtelig, forfærdelig eller oprivende, at du inden for den sidste måneds tid har følt dig følelsesløs, distanceret fra andre og adskilt fra dine omgivelser?

Kilde: Undersøgelsen af mishandling i barndommen (Christoffersen, 2010).

Posttraumatiske belastningsreaktioner (PTSD) dækker over symptomer inden for tre områder: dels invaderende tanker om den traumatiske begivenhed, dels forsøg på at undgå ting, der kan minde om begivenheden, og dels opskræmthed (Yule, 2002).

TABEL 4.4

Selv-mordsovervejelser/selv-mordsoversøg hos 25-årige udsat for børnemishandling i barndommen.

	Procentandel selv-mordsovervejelser	Antal	Odds ratio
Fysisk mishandling	46,4	166	6,2
Psykologisk mishandling	32,1	675	4,8
Vanrøgt	26,7	445	2,7
En eller flere af ovenstående	27,2	957	4,2
Alle interviewede	14,2	2.980	

Anm.: Forskellen mellem dem, der blev mishandlet, og de andre børn er statistisk signifikant ($p < 0,0001$). Der blev stillet flere spørgsmål omhandlende selv-mordsovervejelser i løbet af interviewet: 1) Har du på noget tidspunkt overvejet eller forsøgt selv-mord? 2) Har du truet med selv-mord? 3) Har du forsøgt selv-mord? 4) Har du nogensinde med vilje taget en overdosis (fx piller eller anden medicin) eller skadet dig selv på nogen måde (så som at skære eller brænde dig selv)? Hvis der svares bekræftende på de første spørgsmål eller bekræftende på at have taget en overdosis, er der kodet for selv-mordsovervejelser/selv-mordsoversøg. Hvis der alene er svaret bekræftende på selvskadende adfærd, er dette ikke kodet som selv-mordsovervejelse. I analysen er anvendt vægtede tal, således at den stratificerede stikprøve er opvægtet til normal-befolkningen af 25-årige. Analyserne viser, at fysisk mishandling, psykologisk mishandling, seksuelt overgreb eller vanrøgt hver for sig ses signifikant hyppigere hos personer med selv-mordsovervejelser eller posttraumatisk stressreaktion – også når man har taget højde for forekomsten af de andre belastninger.

Kilde: Undersøgelsen af mishandling i barndommen (Christoffersen, 2010).

Interviewundersøgelsen viser, at omkring 40 pct. af de 25-årige, der har været udsat for fysisk mishandling, i dag har posttraumatiske stressreaktioner, mens dette er tilfældet for omkring 14 pct. af alle unge i denne aldersgruppe. Det betyder, at de unge, der har været udsat for fysisk mishandling, har fem gange (odds ratio: 5,0) større sandsynlighed for at have PTSD end de unge, der ikke har været udsat for fysisk mishandling. Tilsvarende kan man se, at de unge, der har været udsat for psykologisk mishandling, har 3,8 gange større risiko for at lide af PTSD end de unge, der ikke har været udsat for dette (Tabel 4.3).

Et tilsvarende mønster viser sig, når man ser på de unges selv-mordsovervejelser og selv-mordsoversøg (Tabel 4.4). De unge, der har været udsat for fysisk mishandling, har seks gange (odds ratio: 6,2) større sandsynlighed for at have selv-mordsovervejelser end de unge, der ikke

har været udsat for dette. Også psykologisk mishandling sætter sig spor, idet de unge, der har været udsat for dette, har fem gange (odds ratio: 4,8) højere risiko for i dag at have selvmordsovervejelser end de unge, der ikke har været udsat for dette.

SAMMENFATNING

Gennemgangen af kommunernes børnesager i undersøgelsen af mishandling i børnesager viser, at man hos de børn og unge, hvor der var mistanke om børnemishandling, også har kunnet iagttage en række udviklingsforstyrrelser, der påvirkede deres kognitive, sociale og følelsesmæssige udvikling.

Det er således ikke overraskende, at interviewene med de 25-årige viste, at mange af de unge, der har været udsat for børnemishandling, i dag lider af posttraumatiske stressreaktioner og selvmordsovervejelser. De unge, der har været udsat for fysisk mishandling, har fem gange større risiko end deres jævnaldrende for at have posttraumatiske stressreaktioner som 25-årige, og de har seks gange større risiko for at have selvmordsovervejelser. Et tilsvarende mønster finder man for de andre former for børnemishandling.

Barnets reaktioner på børnemishandling kan være mangeartede psykiske lidelser. Børnemishandling kan således resultere i en depressiv og ulykkelig tilstand med frygt, angst, indlæringsproblemer og social isolation. Man skal dog være opmærksom på, at barnets mentale problemer kan være forårsaget af mange forskellige forhold, hvoraf børnemishandling blot er en af årsagerne. Man må i hvert enkelt tilfælde indlede en nærmere undersøgelse for at kunne vurdere, om disse reaktioner hos børnene skyldes belastninger i deres nærmiljø eller helt andre forhold.

TAVSHED OM VOLD

I dette kapitel belyser vi, hvor svært det kan være at tale om vold, både for voldsramte selv og for fagfolk. Kapitlet bidrager til at synliggøre, at vold i familien er et særligt socialt fænomen, der sætter nogle særlige betingelser for det sociale arbejde med voldsramte børn, unge og familier.

I første del af kapitlet præsenterer vi en forklaringsramme for at forstå, hvorfor det kan være svært at tale vold, det som nogle forskere kalder tabuisering af vold. I anden del af kapitlet belyser vi, i hvilket omfang unge taler om vold i hjemmet, både den de overværer, at andre (typisk deres mor) bliver udsat for, og den de selv er udsat for, om hvilke årsager de angiver til ikke at tale om volden, og om, hvorvidt det at tale med nogen har betydning for de unges trivsel. I tredje del af kapitlet belyser vi, hvordan fagfolk, der arbejder med førskolebørn, har svært ved at se og tale om mistanke om vold, og hvordan de har svært ved at konfrontere forældre.

TABUISERING AF VOLD

Vold er et særligt socialt fænomen, og det kan for mange være svært at tale om. Det er blevet påpeget, at vi ofte mangler ord til at betegne det, som kulturen forbyder os at se (Leira, 1992). Vold i familien er således

omgivet af et kulturelt forbud, og denne tabuisering er med til at fremme tavsheden om vold (Leira, 1992, 2002). Tabu er i denne forståelse et socialt forbud mod at synliggøre eller fortælle. Leira forklarer, at kulturen opretholder tabuer med foragt som en mulig truende sanktion. Den, som trods påbuddet mod at synliggøre vold, kan blive påført foragt og dermed mulig skam. Derfor underordner vi os normen om, at det usynlige fortsat ikke skal blive set. Tabuiseringen af vold betyder samtidig, at det kan være svært at italesætte volden. Vi mangler simpelthen ord for at betegne det, som kulturen forbyder os at se. Det gælder både voldsramte og voldsudøvende, men det gælder også mere generelt.

En anden grund til, at det er svært at italesætte vold mod børn, er, at den berører grundlæggende værdier i vores samfund (Norges Offentlige Utredninger, 2003). Forestillinger om familien står fortsat stærkt i det danske samfund, både som politisk målsætning og i folks forestillinger og opfattelser. Disse forestillinger betyder, at der er et skarpt skel mellem det private rum i familien og det offentlige rum uden for familien. Dette skel har betydning for fagfolks håndtering af mistanke og viden om vold. Fagfolk repræsenterer den offentlige sfære, men skal ved italesættelse af vold og ved evt. underretning om vold konfrontere praksisser i den private sfære.

VOLDSRAMTE UNGE: TALER OFTEST IKKE MED ANDRE OM VOLD

I undersøgelsen af vold mod unge 8.-klasses-elever blev de unge, der var udsat for vold eller oplevede vold i hjemmet, stillet forskellige spørgsmål i forhold til det at tale om vold. De blev spurgt, om de talte med nogen om det, hvad begrundelserne var for ikke at tale med nogen om det, og om de fik det bedre af at tale med nogen om det.

Besvareelserne viser, at ca. to tredjedele af de unge, som har været udsat for vold, ikke har snakket med nogen om det. Vold er derfor i vid udstrækning ikke et emne, som de unge taler med nogen om. Vi kan ikke se, hvilke unge der ikke taler med nogen om det, eller om det fx især er unge udsat for ikke så voldsomme voldsepisoder, der ikke taler med nogen om det.

De unge blev efterfølgende spurgt om, hvorfor de ikke snakkede med nogen om volden. Tabel 5.1 viser fordelingen af svarene på

spørgsmålet om, hvorfor de unge ikke har snakket med nogen om volden i hjemmet. Den hyppigste begrundelse for ikke at snakke med nogen er, at de unge ikke synes, det er nødvendigt. Det har 32 pct. af de unge svaret. Den næsthypigste begrundelse er, at de helst vil glemme det. Det har 14 pct. af de unge svaret. Det kan være svært at vide, hvad 'at det ikke er nødvendigt' præcist dækker over, men dette samt ønsket om at glemme volden signalerer, at den unge i vidt omfang tilsidesætter eller undertrykker voldsepisoderne som noget, der ikke er værd at tale om. Herudover har over 10 pct. svaret, at de alligevel ikke tror, at andre kan hjælpe dem, eller at de ikke vil gøre deres forældre kede af det. De resterende svarmuligheder har under 10 pct. benyttet sig af. I 3 pct. af svarene angiver de unge, at de ikke har nogen at snakke med.

TABEL 5.1

Unge, der har været udsat for vold i hjemmet, og som ikke har snakket med nogen om det, fordelt efter deres begrundelse for ikke at have talt med nogen. Procent.

	Total
Jeg synes ikke, det er nødvendigt	32,0
Jeg har mest lyst til at glemme det	13,6
Jeg tror ikke, de kan hjælpe mig	11,2
Jeg vil ikke gøre mine forældre kede af det	11,2
Jeg synes, det er svært at tale om	8,9
Jeg er bange for, at min familie skal få problemer	8,3
Jeg synes, det er pinligt	6,5
Jeg er bange for, at mine forældre skal få det at vide	4,7
Der er ikke nogen, jeg kan snakke med	3,0
Jeg er bange for, at jeg vil blive straffet	0,6
Procentgrundlag	169

Anm.: Tallene summer til mere end 100, da de unge har haft mulighed for at svare bekræftende på flere end én af de angivne begrundelser.

Kilde: Undersøgelsen af vold mod unge (Korzen m.fl., 2011).

Den resterende gruppe af unge, som har været udsat for eller overværet vold i familien, nemlig den tredjedel, som vælger at tale med nogen om det, trækker på forskellige personer i deres netværk. I spørgeskemaet har de unge kunnet angive, at de har snakket med flere forskellige, og der kan derfor være flere svar fra den samme unge. Fordi vi er interesserede i at få et overblik over, hvem de unge snakker med, kigger vi i det følgende på det samlede antal markeringer af, hvem de unge har snakket med.

I tabel 5.2 kan vi se, at 52 pct. af de unge vælger at tale med en ven. 21,1 pct. taler med en voksen i den nærmeste familie (inkl. forældre). 13 pct. har henvendt sig til voksne enten i skolen eller i klubben. Ligeledes har 13 pct. henvendt sig til andre voksne, mens kun 0,8 pct. har henvendt sig til børnetelefonen eller børnechatten for børn med voldsproblemer.

TABEL 5.2

Unge, der har været udsat for vold i hjemmet, og som har talt med nogen om det, fordelt efter, hvem de har talt med. Procent.

	Total
Mine venner	52,0
Voksne i min nærmeste familie	21,1
Voksne i skolen eller klubben	13,0
Andre voksne	13,0
Børnetelefonen eller børnechatten	0,8
Procentgrundlag	123

Anm.: De unge har kunnet svare ja til mere end en svarmulighed. Fordelingen er opgjort ud fra *antal svar* (i modsætning til antal personer, der har deltaget i undersøgelsen) på spørgsmålet om, hvem de unge taler med.

Kilde: Undersøgelsen af vold mod unge (Korzen m.fl., 2011).

Når den unge vælger at snakke med nogen, henvender den unge sig primært til personlige kontakter (venner eller voksne i nærmeste familie). En mindre del henvender sig til skolen eller klubben, dvs. til professionelle, og det er i lidt større omfang drenge end piger, som gør dette. Tallene antyder, at det at snakke med nogen om vold i familien fortrinsvis sker i det private rum. Det er måske ikke overraskende, men det er med til at understrege, at vold er et privat fænomen, som det ikke er nemt at tale med fx fagpersoner om.

Det er som udgangspunkt vigtigt, at børn og unge henvender sig til andre, hvis der forekommer vold i hjemmet, så de ikke er alene om erfaringen. Spørgsmålet er imidlertid, om den unge oplever, at det gør en forskel, at de snakker med nogen om det.

Vi kan i tabel 5.3 se, at langt størstedelen (78,3 pct.) af de unge, som taler med nogen, oplever at få det bedre. En femtedel oplever ikke nogen forskel, og en enkelt af de unge angiver at have fået det værre efter at have snakket med nogen. Det ser altså ud til at hjælpe at tale med andre om det.

TABEL 5.3

De unge, der har talt med nogen om vold, fordelt efter, hvordan det at have talt med nogen har påvirket deres tilstand. Procent.

	Procent
Jeg har fået det bedre	78,3
Det er det samme	20,5
Jeg har fået det værre	1,2
Procentgrundlag	83

Kilde: Undersøgelsen af vold mod unge (Korzen m.fl., 2011).

FAGFOLK: SVÆRT AT TALE OM VOLD MED FORÆLDRE

I dette afsnit ser vi på, hvordan det også kan være svært for fagfolk at se og tale om vold mod børn, og dermed hvordan vold forbliver usynlig eller ikke italesat for de fagfolk, der arbejder med førskolebørn. Her giver tabuiseringen af vold og det skarpe skel mellem offentligt og privat sig udslag i en række mere eller mindre ubevidste handlemåder, der er indvævet i fagfolks professionsdoxa og fungerer som barrierer for at se og opdage vold.

BOKS 5.1

Eksempler på citater om berøringsangst.

Der findes ingenting som vold, der kan få mennesker til at glemme hvilke kompetencer de har. (Afdelingsleder, socialcenter 3)

En børnehavepædagog, som er erfaren i faget og kompetent og har talt med børn i årevis, hører jeg sige sætningen: "Hvem skal jeg så snakke med, hvis han kommer og siger noget?" Så glemmer man fuldstændigt det, man kan. Det er også det, rådgiveren siger: "Hvordan skal vi tage den samtale?" Og vi kan endda også selv blive ramt af det, når vi bliver usikre. Så der er noget på færde her, der gør noget ved os alle sammen. Lige med det tema. Lige med vold. Og det er det med barriererne, og det ligger altså i os. (Afdelingsleder, socialcenter 3)

Fagfolk kan have *berøringsangst* over for vold. Det betyder, at de ikke handler kompetent i forhold til mistanke og viden om vold, dvs. at de ikke handler på en mistanke på baggrund af observationer om et barns mistrivsel. De kan derfor eksempelvis overse mærker eller tegn på vold hos et barn, fordi det kan være svært at forestille sig, at forældre skader

deres børn, og fordi det også kan være *svært at sætte ord på en bekymring* og dermed beskrive mistrivselstegn hos et barn.

Det kan også være *svært at blande sig i forældreopdragelsen*. Når fagfolk er kommet frem til en mistanke eller viden om vold, skal de konfrontere forældre med deres mistanke eller viden. Hermed skal de tale om vold, og de skal også påtale forældrenes opdragelsespraksis. Opdragelsespraksis tilhører privatsfæren, og hermed overskrider de grænsen mellem offentligt og privat. Denne grænse fungerer som usynlig og ubevidst barriere. Det pædagogiske personale kan være bange for at stemple forældre eller være bange for at blande sig i noget, der kan tolkes som opdragelsesformer. Det kan være svært at se, hvornår og hvordan man som fagperson skal gå ind og påtale det.

BOKS 5.2

Eksempler på citater om, at det er svært at blande sig i forældreopdragelse.

En barriere er også grænsen for, at man synes, at man er inde over børneopdragelsesmetoder. "Det er jo forældrene, og skal jeg blande mig i det? Hvorhenne skal jeg blande mig? Hvor meget?" Det, tror jeg, kan være en barriere. Jeg tror ikke, der er nogen barriere i det øjeblik, at det er tydeligt. Det er mere, når det er en mistanke, man kan sige: "Er det en okay måde at opdrage sit barn på? Jeg synes godt nok lige, at de tager lidt hårdt fat i armen, når man skal ud ad døren og sådan ..." (Koordinator, områdekontor 7)

Spørgsmålet, om man slår børnene, er meget svært at tale med forældrene om. For de fleste forældre er det jo et hårdt angreb både på dem selv som person, men også på deres forældre, som jo er noget af det sværeste ... (Pædagogisk konsulent 18)

Det er jo altså farligt, og det gør ondt at se på. Så jeg tror, vi har nogle mekanismer engang imellem, som gør, at vi siger: "Det kan ikke passe, det jeg ser. Hun er så sød. Det er bare mig, der render rundt med de her dumme tanker." Det, tror jeg, er en barriere. (Koordinator, områdekontor)

SAMMENFATNING

Vores undersøgelser bekræfter, at vold er svært at tale om, både blandt unge mennesker og blandt fagfolk. Ligeledes viser de, at det kan være svært at krydse grænsen mellem det private og det offentlige rum, når man skal tale om vold. Undersøgelsen af vold mod unge (Korzen m.fl., 2010) viser, at kun en tredjedel af de 8.-klasses-elever, der er udsat for vold, rent faktisk taler med nogen om det. Denne undersøgelse viser

desuden, at elever i 8. klasse hovedsageligt taler med venner og den nærmeste familie om at have været udsat for vold.

Vores undersøgelser viser også, at fagfolk har svært ved at se og tale om vold, og at de kan have berøringsangst i forhold til at tale om det. Ligeledes har vi set, at fagfolk har vanskeligt ved at konfrontere forældre med mistanke og viden om vold. Samtidig er det dog vigtigt at være opmærksom på, at tabuiseringen ikke er fuldstændig: Der er nogle unge, der taler med andre, ligesom der er fagfolk, der har måder at italesætte vold over for forældre på.

I det socialfaglige, det pædagogiske og sundhedsfaglige arbejde med børn og opsporing af voldsramte børn er det vigtigt at være bevidst om, at vold er et fænomen, det ikke er nemt at fortælle og tale om. Og at det er en præmis for det socialfaglige arbejde med opsporing af vold mod børn, at man ikke kan forvente, at de voldsudsatte selv fortæller.

DILEMMAER FOR FRONTPERSONALET

I dette kapitel ser vi på en række barrierer og dilemmaer, som den enkelte frontmedarbejder står over for. Disse har forskellig karakter og relaterer til socialfaglige forhold og til forhold af mere personlig karakter.

I første del af kapitlet ser vi på barrierer og dilemmaer, der omhandler socialfaglige forhold, fx usikkerhed om, hvad en underretning er, forældresamarbejdet og ønsket om at beskytte barnet. I anden del af kapitlet ser vi forhold af mere personlig karakter, fx overlevelsesstrategier i jobbet og sikkerheds- og tryghedsovervejelser.

SOCIALFAGLIGE DILEMMAER

I undersøgelsen af vold mod førskolebørn, hvor 22 fagfolk er blevet interviewet om opsporing og underretning af vold, giver informanterne udtryk for en række dilemmaer af socialfaglig karakter, som den enkelte frontmedarbejder kan opleve, og som kan have betydning for, om der foretages en underretning i det konkrete tilfælde.

USIKKERHED OM, HVAD UNDERRETNINGER ER

Et forhold, som flere informanter giver udtryk for, er, at de oplever en usikkerhed om, hvad en underretning er. Denne usikkerhed kommer til

udtryk på flere måder. Blandt vores informanter efterspørges mere viden for at kunne foretage underretninger. Når fagfolkene i vidt omfang efterspørger mere viden om vold, kan det ses som et udtryk for, at de tøver med at underrette, fordi de er usikre på, om de nu gør det rigtige, og dermed fremmes tavsheden om vold. Usikkerheden kan også komme til udtryk ved, at fagfolk er i tvivl om, hvordan de kan og skal handle på en mistanke om vold i et barns familie. De oplever mangel på viden om, hvad en underretning medfører, og hvilke foranstaltninger de sociale myndigheder kan iværksætte for at støtte barnet og/eller familien.

BOKS 6.1

Eksempler på citater om mangel på viden.

En underretning, det er, når man mener, at moren faktisk slet ikke kan varetage børnenes tarv. (Koordinator fra socialforvaltning)

Jeg tror, at noget af det [fravær af underretning] er dagsinstitutionspædagogernes manglende viden om, hvad man kan iværksætte af støtte til sådan en [voldsramt, red.] familie. (Afdelingsleder fra socialcenter)

Usikkerhed om, hvad en underretning er, betyder, at nogle fagfolk undlader at underrette i sager, hvor de burde have gjort det.

FORÆLDRESAMARBEJDE OG FORPLIGTELSEN TIL AT UNDERRETTE

Forældresamarbejde giver anledning til dilemmaer for fagfolk, der har daglig eller tæt kontakt med børn og deres forældre. Informanterne giver udtryk for, at det gode samarbejde med forældre er vigtigt, og det er helt i lovgivningens ånd. Der er imidlertid udsagn blandt informanterne om usikkerhed i forhold til den konflikt, der er mellem at have en god dialog og et godt samarbejde med forældre om deres barns udvikling og samtidig kritisere/anklage dem for brug af vold. I praksis betyder det, at der balanceres mellem hensynet til det gode forældresamarbejde og pligten til at underrette. Det er således et dilemma for frontpersonalet, som skal foretage en socialfaglig afvejning af, hvad der er det bedste for barnet i situationen.

Nogle fagfolk fortæller, at de vælger at starte med at tage en dialog med forældrene om problemet frem for at foretage en underretning. Forpligtelsen til at orientere forældrene ved en underretning opfattes som vanskelig, fordi de er bevidste om, at det skaber usikkerhed hos forældrene, og at personalet derfor kan miste den gode dialog med dem.

BOKS 6.2

Eksempler på interviewcitater fra frontpersonale.

Man er også varsom med at anklage nogen for noget, der ikke er hold i. Det tror jeg både handler om en selv og ens egen sikkerhed, men også at, når man arbejder i det her felt, er den blivende gode relation til forældrene lige så vigtig som den blivende gode relation til barnet. Så derfor er det bare svært at arbejde med det her. (Pædagogisk konsulent 19)

Som udgangspunkt tænker jeg altid i samarbejde. Fordi der kan blive mere modstand på en underretning, end der kan blive et reelt samarbejde. Det handler jo om at sikre børnene. Så jo mere vi kan bevare kontakt med familien, og de kan forholde sig til, hvordan det er de bærer sig ad derhjemme, des bedre. (Familiekonsulent 9)

Hvis der er basis for et godt samarbejde med familien omkring det, så indleder vi et samarbejde og orienterer rådgiveren. Hvis der er modstand, og de ikke vil høre, at det her er et problem, så må jeg lave en underretning. (Familiebehandler 8)

Nogle tøver med at underrette, fordi de gerne vil bevare et godt samarbejde med forældrene. Andre tøver, fordi de er bekymrede for, at forældrene blot flytter barnet til en anden institution eller vælger sundhedsplejen fra ved italesættelse eller opmærksomhed på et eventuelt voldsproblem, og at man dermed mister kontakten til barnet som følge af forsøg på dialog med forældrene. Udeladelsen af underretning kan samtidig betyde, at barnet og familien ikke får hjælp, før en ny institution fatter mistanke om vold. Desuden rejser informanter spørgsmålet om, hvorvidt de undladte underretninger gør institutionens observationer 'usynlige' for andre instanser, idet en faglig bekymring om barnets mistrivsel og eventuelle voldsudsathed ikke registreres og dermed gøres synlig for andre. En underretning, på den anden side, betyder, at socialforvaltningen er orienteret, og at observationen derfor ikke er spildt. Risikoen for flytning eller afvisning af sundhedsplejen er naturligvis også til stede ved en underretning, men ved underretning er bekymringen givet videre og vil nemmere kunne samles op i forhold til nye observationer.

Fagfolk står derfor i et socialfagligt dilemma mellem både at skulle være i dialog med forældre om deres barn (som lovgivningen pålægger dem) og foretage en underretning. Dette dilemma rejser spørgsmål om, hvorvidt det altid er til barnets bedste at foretage en underretning og dermed måske miste mulighed for en dialog eller kontakt med barnet.

BOKS 6.3

Det gode eksempel: Hvordan forpligtelsen til at orientere forældre kan gøres, så forældrene er inddraget fra start.

Flere informanter fortæller, at en måde at håndtere forpligtelsen til at orientere forældre om en underretning på er ved, at forældre, skole/institution og sociale myndigheder holder møde sammen med forældrene ved en mistanke om vold, og at mødereferatet udgør underretningen, således at forældrene med det samme er involveret og deltager i beslutningen og ikke blot modtager en orientering om underretning.

BESKYTTELSE AF BARNET

Flere informanter nævner beskyttelse af barnet som et dilemma, idet der kan være usikkerhed om, hvilke konsekvenser underretningen får for barnet. Flere informanter har erfaring med, at underretninger har ført til, at børn har været udsat for mere vold efter at have fortalt om deres voldsoplevelser. Det sker, fordi forældrene får viden om, at børnene har betroet sig til andre, når en underretning skal meddeles forældrene. Forældrene straffer i nogle tilfælde børnene yderligere for at have fortalt om volden. Det får nogle informanter til at tøve med at foretage underretning.

Ud over dilemmaet om den fysiske beskyttelse af børnene udtrykker nogle informanter en stor bekymring i forhold til beskyttelse af barnets integritet og tillid til voksne. De er bekymrede for at kompromitere barnets tillid, hvis de som fagfolk tæt på børnene opnår en fortrolighed med barnet, som derfor fortæller sin historie, og en underretning ikke følges op fra de sociale myndigheders side. Informanterne udtrykker bekymring for at bidrage til offentligt omsorgssvigt, hvis der ikke bliver fulgt op på en underretning.

Disse dilemmaer bidrager til, at fagpersonen kan tøve med at foretage underretninger ud fra forskellige socialfaglige overvejelser.

BOKS 6.4

Eksempel på citat om beskyttelse af barnet.

[Frontpersonalet, red.] er altid bange for at gøre det værre for barnet. Hvis de vidste, at det ville hjælpe barnet, at de lavede en underretning til os, eller hvis de gik videre med det, så ville de ikke være så meget i tvivl. Men den der med: "Hvad nu, hvis de ikke får tilbudt en hjælp, som hjælper barnet ...? Nu har vi afdækket problemet, og nu får de så flere tæsk." Det er for mig at se den største barriere. Det er den, de altid vender tilbage til. (Områdekoordinator, familiekontor 1)

PERSONLIGE DILEMMAER

Informanterne giver også udtryk for en række dilemmaer, som er af mere personlig karakter, og som kan have betydning for, om den enkelte frontmedarbejder foretager en underretning i det konkrete tilfælde.

BERØRINGSANGST

I kapitel 5 beskrev vi, hvordan tavshed om vold betyder, at fagfolk har svært ved at italesætte volden over for forældre. Blandt vores informanter er der derfor eksempler på, at fagfolk er berøringsangste over for at tale om og se vold, og at de har svært ved at sætte ord på volden.

OVERLEVELSESSTRATEGIER I JOBBET

Enkelte informanter nævner også, at det kan være en overlevelsesstrategi i jobbet at overse eller ignorere tegn på vold. Nogle fagfolk, der arbejder med udsatte grupper, hører mange svære historier. For at holde ud at være i jobbet kan der være mekanismer, der hindrer, at man lytter til alt, hvad der bliver sagt, man lukker så at sige af for dele af de historier, man hører. Man kan ikke bære smerten ved at erkende, at der foregår vold.

Når fagfolk overhearer tegn på vold, kan det dog også handle om, at man er bange for at fremføre en anklage, som der ikke er hold i. Her ligger en latent angst for at lave en forkert underretning, der kan have konsekvenser for ens job.

BOKS 6.5

Eksempel på citat om overlevelsesstrategi i jobbet.

Og man kan være bange for at blive afskediget, ikke? Nu vil vi ikke se dig mere. Og der vil jeg sige, der tænker jeg i hvert fald i dag ... Der har jeg i hvert fald været bange for, ... at de ikke ville have mig. Og hvor jeg vil sige, at, jamen, nu har jeg været der så længe, så nu tænker jeg mere, at hvis de fyrer mig, så er det også, fordi der er noget galt. (Sundhedsplejerske)

SIKKERHEDS- OG TRYGHEDSOVERVEJELSER I LOKALOMRÅDET

Endelig gør enkelte informanter opmærksom på den fysiske risiko, som en fagperson, der foretager en underretning, kan løbe. Fagpersonen kan være bange for den voldsudøvende forælder og måske selv være bange for at blive udsat for vold eller trusler om vold. Overvejelser om sikkerhed og muligheden for at færdes trygt i lokalområdet kan også påvirke fagfolks handlen i forhold til at underrette om vold. I mindre samfund er der en særlig problematik, idet frontpersonalet oftere vil kende til og/eller møde forældrene i lokalområdet. I disse områder kan det at skulle konfrontere en forælder med mistanke eller viden om vold være særligt sårbart for frontpersonalet.

SAMMENFATNING

Undersøgelsen viser, at den enkelte frontmedarbejder kan have en række dilemmaer, der kan betyde, at han/hun tøver med at foretage en underretning. Disse dilemmaer beskriver en række svært løselige problemstillinger, som den enkelte medarbejder står i, og som ikke umiddelbart kan løses, da de knytter sig til den vanskelige sociale problemstilling, som vold er. Problemstillingerne kan beskrives som henholdsvis socialfaglige og personlige. De socialfaglige barrierer og dilemmaer drejer sig om mangel på viden om vold, det svært håndterlige forældresamarbejde og beskyttelse af barnet. De personlige barrierer og dilemmaer knytter sig til de lokale og individuelle omstændigheder og drejer sig om forhold som jobsikkerhed, fysisk sikkerhed og berøringsangst.

ORGANISATORISKE BARRIERER

Dette kapitel belyser organisatoriske barrierer. Disse barrierer relaterer sig til de strukturelle, lovgivningsmæssige og organisatoriske rammer, som den enkelte fagperson agerer inden for. Undersøgelsen af vold mod førskolebørn peger på en række forhold i praksis, der kan udgøre barrierer i arbejdet med voldsudsatte børn, nemlig manglen på ressourcer, tavshedspligten, manglen på tilbagemelding ved underretning, afstanden mellem institution og forvaltning samt organiseringen af den tidlige opsporing.

RESSOURCE- OG TIDSMANGEL

Flere informanter inden for det pædagogiske område fortæller, at de og deres kollegaer har en opfattelse af, at det er et stort arbejde at lave en underretning. Samtidig oplever de generelt, at der er ressourcemangel. Informanterne giver udtryk for, at de mangler ressourcer til at lave det nødvendige forarbejde til en underretning og til at lave den egentlige underretning. Det vil sige, at der mangler tid til at observere barnet, til at konsultere andre (fx kollegaer eller PPR) og til at skrive den egentlige underretning. I daginstitutionens dagligdag er der primært fokus på gruppeaktiviteter, og der er kun lidt tid til det enkelte barn og til en-til-en-samvær mellem barnet og den voksne. Der er således ikke megen tid

til at observere et barn for tegn på mistriksel ved mistanke. Informanterne giver ligeledes udtryk for en oplevelse af, at der er et tungt bureaukrati, der følger med en underretning.

BOKS 7.1

Eksempler på citater om ressourcemangel.

Så kan vi også se, at der skal nogle ressourcer til for at lave det her, hvis vi skal mere end bare at være sammen med børnene hver dag. Det er klart også en barriere at kunne nå hele vejen rundt. Vilårene derude er jo, at man oftest ikke er mere end to personer omkring sådan en 22-23 børn. (Leder af institutionsklynge 17)

Når man først har rørt ved noget, så kan tingene jo poppe op, og hvad gør man så? Hvad gør man så som pædagog, når man lige har hørt, at det faktisk er rigtigt, det, man havde mistanke om ... "Hold da op, nu skal jeg til at have fat på socialrådgivere, og vi skal have fat på kommunen, og nu starter vi sag op Og hvad sker der egentlig ved det? (Koordinator områdekontor 7)

TAVSHEDSPLIGTEN OG MANGLENDE TILBAGEMELDNING TIL UNDERRETTER

Tavshedspligten og fraværet af tilbagemeldinger til underretter indgår i lovgivningen og er dermed del af den ramme, fagfolk agerer inden for.

Tavshedspligten betyder, at fagfolk fra forskellige institutioner eller på tværs af forvaltninger ikke må drøfte observationer af et barn. Med Barnets Reform, som trådte i kraft 1. januar 2011, er denne lovgivning blevet ændret på en række punkter, bl.a. er der blevet løsnet op for tavshedspligten, således at man under nogle omstændigheder kan udveksle oplysninger på tværs af forvaltninger. Da dataindsamling er lavet, før Barnets Reform trådte i kraft, kan vi ikke sige noget om effekten af den.

Flere informanter giver udtryk for, at tavshedspligten er en hindring for at afklare barnets situation i tilfælde af tvivl, da man så ikke kan indhente viden fra fx tidligere institutioner. Det er især i forhold til udsatte familier, som bevidst vælger at flytte børnene fra institution til institution, at tavshedspligten opleves som en barriere for at hjælpe et udsat barn eller et barn i mistriksel. Med den hidtidige tavshedspligt har fagfolkene ikke haft muligheder for at få underbygget eller afvist deres mistan-

ker gennem dialog med tidligere institutioner. Flere fagfolk giver udtryk for, at de oplever, at det er en svær balancegang på den ene side at hjælpe børnene og på den anden side at overholde tavshedspligten.

BOKS 7.2

Eksempler på citater om tavshedspligt.

Jeg er blevet ringet op af en institutionsleder, der fortæller, at hun har ringet til et barns tidligere institution og spurgt, hvad der er sket i barnets sag. Det må man ikke uden at have spurgt barnets mor først. Og mit råd til hende var: "Kan du ikke bare spørge moderen, når du ser hende næste gang, om det er okay, at du kontakter den anden institution for at høre, hvordan barnet har haft det? Det har de fleste ikke noget imod. Så har du jo i hvert fald den på plads." Men der er en meget stor bekymring for at overskride de grænser, man ikke må. Muligheden for, at fagpersoner kan indhente oplysninger, tror jeg vil hjælpe nogle børn. (Pædagogisk konsulent 18)

Jeg har flere eksempler på børn, der flytter rundt mellem tre-fire institutioner. Der går altid nogle måneder, hvor man lige skal lære børnene at kende. Så begynder man at handle. Fordi man kan jo ikke handle på en fornemmelse 2 dage efter, de er kommet ind i institutionen. (Pædagogisk konsulent 19)

Nogle af de familier, hvor de her ting foregår, de bliver rigtig dygtige til at flytte rundt. Og man kan jo ikke forhindre folk i at tage en ny institutionsplads. En leder, jeg har talt med, var meget alarmeret over et nyt barn, så hun sagde: "Jeg bliver simpelthen nødt til at gøre noget. Jeg kan se, der er noget helt galt her". Men i al almindelighed venter man jo lidt, folk skal ind ad døren. Det kunne jo være en misforståelse, så man prøver at observere lidt ... (Pædagogisk konsulent 18)

Fagfolkene udtrykker altså her et behov for at afklare et barns trivsel med tidligere institutioner, hvis de er i tvivl.

MANGLENDE TILBAGEMELDING TIL UNDERRETTER

Når forvaltningen modtager en underretning fra frontpersonalet, er de alene forpligtet til at kvittere for modtagelsen af underretningen. Afsenderen af en underretning får således ikke information om det videre forløb for barnet og familien. Denne procedure er dog ændret med Barnets Reform, som sikrer, at underretteren får besked om, hvorvidt der er igangsat en foranstaltning.

Flere informanter giver udtryk for, at frontpersonalet savner motivation til at underrette, når de ikke informeres og inddrages i voldsager og dermed afskæres fra at få at vide, hvilke konsekvenser underret-

ningen har for barn og familie. Forud for en underretning fra frontpersonalet ligger ofte mange svære overvejelser og bekymringer, som forstærker følelsen af frustration. Frontpersonalet kan derfor få en opgivende holdning og føle sig handlingslammet, fordi de vigtige beslutninger i sagen træffes i forvaltningen.

BOKS 7.3

Eksempel på citat om manglende tilbagemelding.

Når man som skole sender en underretning til familieafdelingen, så har man ikke aktindsigt i, hvor det her kommer hen. Du får kun en kvittering på, at den er modtaget. Og det er en af de helt store hurdler, vi har i arbejdet med det her, fordi der er nogle faglige barrierer, som gør det sværere at arbejde ordentligt med det her. Der sidder altid nogle frustrerede mennesker tilbage efter en underretning, fordi vi ikke må udveksle oplysninger mellem enhederne. Så den lov er til for at beskytte forældrene – ikke for at beskytte børnene. (Pædagogisk konsulent 19)

Citatet illustrerer, at fagpersonalet bliver frustrerede, når de ikke bliver orienteret om, hvad der sker i forhold til et barn.

AFSTANDEN MELLEML INSTITUTION OG FORVALTNING

Informanterne giver ligeledes udtryk for, at den mentale afstand til forvaltningen er stor og virker som hindring for at foretage underretning. Frontpersonalet inden for det pædagogiske område udtrykker usikkerhed i forhold til forvaltningens arbejdsgang ved underretninger, fx hvilke foranstaltninger der tilbydes børn og familier. Samtidig efterspørges en tydelig tilstedeværelse af socialrådgivere i institutionerne i forbindelse med voldssager. Den nuværende afstand og det manglende kendskab til personer og arbejdsgange i forvaltningen virker som en barriere for at tage kontakt til forvaltningen ved en mistanke eller bekymring om vold og dermed også for at underrette.

BOKS 7.4

Eksempler på citater om afstand mellem frontpersonale og de sociale myndigheder.

Vi gør rigtig meget ud af, at vores samarbejdspartnere kender os og ved, hvad det er, vi laver. For desværre er det jo sådan, at der jo sidder rigtig mange pædagoger og skolelærere rundt omkring, som er bekymrede for at underrette. Fordi de selv har en forforståelse af, at når man først kommer i kontakt med de sociale myndigheder, så bliver børnene anbragt. Jeg har været ude og holde oplæg i en del daginstitutioner, og jeg bliver forbavset og bekymret over, hvor lidt pædagoger ved om den sociale lovgivning og vores måde at arbejde på. (Afdelingsleder, socialcenter 2)

Noget af det er daginstitutionspædagogernes manglende viden om, hvad man faktisk kan iværksætte af støtte til sådan en familie. (Afdelingsleder, socialcenter 2)

Vi forsøger at få forældrenes accept af og samtykke til, at vi inddrager de professionelle, som er omkring barnet. Og det gør vi i alle vores sager. Fordi det altid er et problem, at de professionelle, der har barnet til dagligt, laver en underretning, og så hører de ikke en lyd ud over at få en kvittering på, at forvaltningen har modtaget underretningen. Vi gør rigtig meget ud af at forsøge at få det professionelle netværk med ind i undersøgelsesarbejdet, fordi vi jo godt ved, at vi kan ikke sidde heroppe på forvaltningen og redde nogle børn. Der er vi nødt til at have de professionelle, der kender barnet, med ind i det arbejde, vi skal lave for det barn. (Afdelingsleder, socialcenter 2)

Vi har færre sager, end vi burde have. Det ved vi godt, fordi vi simpelthen ikke er skarpe nok til at sætte fingeren lige præcis på vold. Så når vi læser statistikker og siger, at der er så og så mange børn i Danmark, der er udsat for vold fra deres forældre, og vi selv har så få, så ved vi godt, at det er, fordi vi ikke har øjnene rettet imod det. Så der er et meget, meget lille fagligt, professionelt fokus på det her. (Pædagogisk konsulent 19)

BOKS 7.5

Det gode eksempel på samarbejde mellem institution og socialforvaltning.

Informanter fortæller om projekter, hvor man forsøger at bringe sektorerne sammen. Inden for børneområdet har man nogle steder socialrådgivere, der opholder sig en del af deres arbejdstid på daginstitutioner for at rådgive og sparre med personalet om børn, der er bekymring om. Ligeledes kan de store børneafdelinger på hospitalerne have socialrådgivere ansat, som sikrer forbindelse til de sociale myndigheder og kender de interne arbejdsgange og love. Det har de især glæde af i pressede situationer, hvor det er vigtigt at kunne "trykke på de rigtige knapper" hurtigt.

Herudover kan socialforvaltningens manglende lokalkendskab virke som en barriere for samarbejde og opsporing af vold. I mange forvaltninger allokere sager til sagsbehandlere på baggrund af fx cpr-numre eller børne-

nes alder. Det betyder, at den enkelte sagabehandler ikke har kendskab til borgerne i deres lokale kontekst, fx i deres lokalområde eller institutioner.

ORGANISERING AF TIDLIG OPSPORING

Barriererne for at opdage vold ligger også på det organisatoriske niveau internt i kommunerne, fx har den organisatoriske håndtering af underretningerne i den enkelte kommune betydning. Vores interviews viser, at håndteringen varierer. Underretninger om vold mod børn håndteres enten af almene sagsbehandlere eller børnesagsbehandlere i kommunernes socialforvaltninger – eller, i nogle tilfælde, af børn og ungeforvaltningen eller skoleforvaltningen. Det er oftest en børnesagsbehandler, der modtager underretninger, men nogle kommuner har udpeget en sagsbehandler eller en gruppe af sagsbehandlere til kun at tage sig af underretninger. Der er stor forskel på, om en underretning kommer ind til en almen sagsbehandler, der samlet set oplever relativt få voldsunderretninger, eller underretningen kommer ind til en sagsbehandler, der har specialiseret sig i vold mod børn. Imellem de to yderpunkter findes varierende organiseringsformer i forvaltningerne, ligesom sagsbehandlernes uddannelsesbaggrund også varierer. Den konkrete organisering af underretninger har betydning for, hvor stor opmærksomhed der er på at vold kunne være impliceret i en given underretning, og dermed for håndtering af de enkelte underretninger. Hvis der ikke er eksplicit fokus på, at børn kan være udsat for vold i en familie, kan man forestille sig, at det lettere bliver overset, hvis familien har andre alvorlige problemer.

Et andet forhold af betydning er, hvorvidt kommunerne har udviklet beredskab og handleanvisninger i forhold til tidlig opsporing af børns udsathed for vold. Vores materiale er begrænset, men vi har i yderpunkterne oplevet kommuner, der har arbejdet målrettet med tidlig opsporing, fx gennem særlig organisering, beredskab og handlingsanvisninger. Vi har også mødt kommuner, der ikke har forholdt sig særskilt til problematikken om tidlig opsporing af voldsudsatte børn. Fraværet af målrettet arbejde med tidlig opsporing har naturligvis betydning for omfanget af underretninger og opmærksomheden på, at vold kan være involveret i en aktuel børnesag.

BOKS 7.6

Det gode eksempel på en god organisering af håndteringen af underretninger.

At organisatorisk fokus på tidlig opsporing og viden om vold har stor betydning, kan man eksempelvis se i en kommune, der har ansat en udviklingskonsulent og koordinator, som har sat fokus på voldsudsatte børn og håndtering af underretninger. Det, man især har gjort, er at gennemføre undervisning i, hvordan man laver underretninger for frontpersonalet i kommunens institutioner, skoler mv. I denne kommune har man oplevet en fordobling i antallet af underretninger, efter at der er sat fokus på området.

REGISTRERING AF MISTANKE OG VIDEN OM VOLD

I de kvalitative interviews spurgte vi informanterne om deres viden om omfanget af vold mod førskolebørnene ud fra den konkrete børnegruppe, som de arbejder med. Det viste sig imidlertid, at fagfolkene havde svært ved at udtale sig om omfanget af vold mod børn. Hverken de sociale myndigheder, som møder udsatte børn, eller sundhedsplejersker og børneinstitutionsområdet, som møder den brede børnegruppe, foretager nogen form for registrering af fysisk vold.

BOKS 7.7

Det gode eksempel: forslag til registrering af vold.

I et projekt om behandling af voldsramte børn skulle børn, der enten er udsat for vold eller lever i voldelige familier, opspores. Det gjorde man ved at bede socialrådgivere om manuelt at gennemgå alle familie-/børnesager for at registrere, hvilke sager der var vold i. Denne gennemgang omhandlede derfor børn og familier, der i forvejen var kendt i kommunen. Metoden er god til at finde voldsramte børn blandt børn, der i forvejen er udsatte.

I et andet projekt gennemgik en medarbejder inden for det sociale område selv alle underretninger for de sidste par år for at se, hvor mange underretninger der var vold i. Det skete som en del af et projekt om tidlig opsporing, hvor den pågældende gruppe underviste i tidlig opsporing af vold og ønskede at vurdere effekten af deres arbejde. Denne gennemgang gjorde medarbejderen i stand til at vurdere, hvor stor en andel af underretningerne der omhandlede vold. Da denne gennemgang foregik over et par år, gjorde det samtidig den pågældende gruppe i stand til at vurdere, om der var en udvikling i antallet af underretninger i forbindelse med deres projekt.

Når informanterne skal vurdere omfang, har de deres egen konkrete børnegruppe at gå ud fra, eksempelvis en gruppe af børnehaver eller det

antal børn, en sundhedsplejerske har kontakt med. I forhold til disse populationer kan enkelte informanter lave et skøn ud fra deres erfaringer, men de er ikke på nogen måde systematiske og kan ikke sættes i forhold til den samlede børnebefolkning i et givent område. Dette er ikke overraskende, da informanterne ikke har adgang til nogen former for registreringsmetoder, ligesom der ikke er praksis for at foretage registreringer på dette område. Man kan altså ikke på lokalt plan få systematiske registreringer af vold, der giver overblik over omfanget. Ligeledes kan man heller ikke følge udviklingen i omfanget af vold over tid.

SAMMENFATNING

Undersøgelsen viser, at der er flere organisatoriske barrierer i forhold til, at fagfolk foretager underretninger, dvs. i forhold til de strukturelle og organisatoriske rammer, som fagfolk agerer inden for.

Barrierer i forhold til disse rammer er centrale i forhold til sikring af tilstrækkelige underretninger om mistanke og viden om vold mod børn og børns mistrivsel. Disse barrierer er forskelligartede. Et aspekt er det ressourcemæssige aspekt, hvor der skal være tilstrækkelige tidsmæssige ressourcer til at foretage underretninger på en given institution. Et andet aspekt er de lovgivningsmæssige rammer. Her er der et vanskeligt løseligt dilemma mellem fagfolks behov for afklaring og viden i en konkret sag og nødvendigheden af tavshedspligten. Endelig er der de brede organisatoriske rammer, der handler om, hvordan tidlig opsporing og tilstrækkelig underretninger sikres. Her formoder vi, at mangel på fokus på vold mod børn i organisationsformer, fravær af handleplaner og beredskabsplaner samt fravær af systematisk registrering af vold har betydning for underretninger.

SAMMENFATNING OG ANBEFALINGER

SFI har i 2010 på Socialministeriets opdrag gennemført tre delundersøgelser om vold mod børn og unge. Den første delundersøgelse belyser omfanget af mishandling mod børn og unge. Denne undersøgelse er baseret på information fra nationale registre, fra interview med 25-årige om deres barndom og fra en stikprøve af kommunale børnesager. Undersøgelsen belyser også konsekvenserne af mishandling på kort og på langt sigt (Christoffersen, 2010). Den anden delundersøgelse belyser omfanget af fysisk vold mod unge både i hjemmet og i deres lokalmiljø. Denne undersøgelse er baseret på resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse blandt 8. klasser (Korzen m.fl., 2010). Endelig belyser den tredje delundersøgelse praksis i forbindelse med mistanke og viden om fysisk vold mod førskolebørn med fokus på barrierer for underretning. Denne undersøgelse er baseret på en kvalitativ interviewundersøgelse med professionelle aktører fra det sociale, sundhedsfaglige og pædagogiske område (Oldrup m.fl., 2011).

Den foreliggende hovedrapport giver en samlet oversigt over de vigtigste resultater fra de tre delundersøgelser og dermed et sammenhængende billede af vold mod børn og unge i dagens Danmark. Denne rapport bidrager desuden til at synliggøre voldens mange forskellige udtryk, hvilket kan bidrage til tænkningen om indsatser mod vold. Afslutningsvis giver vi en række anbefalinger til, hvordan indsatsen mod vold mod børn og unge kan styrkes.

SAMMENFATNING

OMFANGET AF VOLD MOD OG MISHANDLING AF BØRN OG UNGE

Vi har undersøgt omfanget af vold mod børn og unge. I undersøgelsen af vold mod unge blandt elever i 8. klasse defineres volden som konkrete voldshændelser i et kontinuum gående fra meget voldsom til mindre voldsom vold. Den viser, at 20 pct. af de unge har været udsat for fysisk vold fra deres forældre inden for de seneste 12 måneder. Knap 12 pct. har været udsat for vold mere end en gang inden for de seneste 12 måneder.

Fysisk mishandling forstås som særlige grove voldshændelser, der resulterer i en fysisk skade eller risiko for en sådan skade. Undersøgelsen af mishandling viser, at omfanget varierer meget, alt efter undersøgelsesmetoden. Ifølge Landspatientregisteret er 0,12 pct. af børn og unge i alderen 0-16 år diagnosticeret med mishandling, mens spørgeskemaundersøgelsen blandt 25-årige om mishandling i barndommen viser, at 5,6 pct. har været udsat for fysisk mishandling i deres barndom. Den store forskel på tallene fra de to undersøgelser viser, at langt fra alle børn og unge, der mishandles, tilses af en læge på hospitalet, og at omfanget af mishandling derfor er langt større, end registrene giver indtryk af.

Undersøgelsen om vold mod unge viser også, at unge udsættes for vold fra andre unge, idet 24,3 pct. har erfaringer med vold som følge af konfliktsituationer med andre unge. Her er de unge mere udsatte for vold fra unge, de kender (19 pct.), end fra unge, de ikke kender (11,6 pct.).

Undersøgelsen peger på, at nogle unge er mere udsatte for vold end andre. Der findes en særlig voldsudsat gruppe, som både er udsat for vold over en lang periode og i flere relationer (både fra forældre og fra andre unge). Blandt de unge, som var udsat for vold i 5. klasse, angav 80 pct., at de også havde været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder. Det ser således ud til, at der er en gruppe af børn og unge, der udsættes for vold over en lang periode. Ligeledes peger undersøgelsen på, at 39 pct. af de unge, som har været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder, også har været udsat for vold fra andre unge. Undersøgelsen viser endvidere, at de unge, som både har været udsat for vold i 5. klasse og inden for de seneste 12 måneder, også ofte udsættes for vold fra andre unge. Således har ca. 46 pct. af de unge, der har været udsat for vold både i 5. klasse og inden for de seneste 12 måneder, også været

udsat for vold fra andre unge. Volden samler sig altså om en gruppe, der oplever vold i flere relationer og over længere tid.

Endelig peger undersøgelsen på, at socialt udsatte er mere udsatte for vold og mishandling end andre unge. I undersøgelsen vold mod unge er social udsathed målt på en række forskellige parametre. Undersøgelsen viser, at unge, som befinder sig i normalområdet i forhold til trivselsmålet SDQ, ikke er udsat for vold i lige så høj grad som unge placeret i grænseområdet eller uden for normalområdet. Unge, som klarer sig virkelig godt i skolen, er ikke lige så udsat for vold som unge, som klarer sig mindre godt i skolen. Unge, som forventer at tage en boglig uddannelse efter folkeskolen, er heller ikke udsat for vold i samme grad som unge, som forventer at tage en praktisk uddannelse eller et arbejde efter folkeskolen. Unge, hvis forældre har et arbejde, er mindre udsat for vold end unge, hvis forældre enten er ledige eller står helt uden for arbejdsmarkedet. Unge, hvis forældre har et højt uddannelsesniveau, er i mindre grad udsat for vold end unge, hvis forældre har et mellemhøjt eller lavt uddannelsesniveau. I undersøgelsen mishandling i børnesager peges på, at blandt børn og unge med en børnesag er en højere andel af børn og unge udsat for mishandling end blandt børn og unge-populationen generelt.

KONSEKVENSER AF BØRNEMISHANDLING

Fysisk mishandling af børn og unge omfatter en række grove voldshændelser såsom slag med genstande, trusler med våben, kvælertag og kast med genstande. Undersøgelsen viser, at børnemishandling har alvorlige konsekvenser. I undersøgelsen af mishandling i børnesager ser vi, at 83 pct. af de børn, der har været udsat for fysisk mishandling, har en eller flere problemer med impulsivitet, koncentrations- og adfærdsmæssige problemer, mens dette er tilfældet for 65 pct. af alle børn med en børnesag. Man må dog være opmærksom på, at denne sammenligningsgruppe er børn, der har mange belastninger, og at forskellen i forhold til 'almindelige børn' vil være meget større. Undersøgelsen viser også, at der er en overhyppighed af sociale og følelsesmæssige problemer hos børn og unge udsat for fysisk mishandling. De børn og unge, der har været udsat for fysisk mishandling, har for 54 pct.s vedkommende en eller flere af sociale og følelsesmæssige problemer. Blandt de øvrige børn og unge med en børnesag var dette tilfældet for 41 pct.s vedkommende.

Undersøgelsen af mishandling i barndommen giver mulighed for at belyse de langvarige konsekvenser af mishandling, og den viser, at der blandt de interviewede 25-årige, der har været udsat for fysisk mishandling, er en overhyppighed af selvmordsovervejelser og posttraumatiske stressreaktioner. Undersøgelsen viser, at omkring 40 pct. af de 25-årige, der har været udsat for fysisk mishandling, har posttraumatiske stresssymptomer som 25-årige, mens det kun gælder 14 pct. i hele populationen. Et tilsvarende mønster viser sig, når man ser på de unges selvmordsovervejelser og selvmordsforsøg. De unge, der har været udsat for fysisk mishandling, har seks gange større sandsynlighed for at have selvmordsovervejelser end de unge, der ikke har været udsat for dette.

DET ER SVÆRT AT TALE OM VOLD

Undersøgelsen bekræfter, at vold er tabuiseret og svært at tale om. Blandt unge 8.-klasses-elever, der oplever vold, taler to tredjedele om det med nogen. Det er især deres venner, de taler om volden med. Samtidig viser undersøgelsen, at de unge, der taler med nogen om det, oplever at få det bedre (78 pct.). Undersøgelsen viser også, at fagfolk har svært ved at se og tale om vold, og afspejler en berøringsangst overfor problemet som de er mere eller mindre bevidste om. De har svært ved at sætte ord på deres bekymring, de oplever, at de mangler viden, og de har svært ved at konfrontere forældre. Fagfolk har kort sagt svært ved at italesætte volden. Tavsheden omkring vold er et vigtigt forhold at være bevidst om i det socialfaglige arbejde med at opspore voldsudsatte børn.

DILEMMAER VEDRØRENDE UNDERRETNING BLANDT FAGPERSONALET

Undersøgelsen viser, at frontpersonalet oplever en række barrierer i forhold til at foretage underretninger. Disse barrierer kan både være af socialfaglig og personlig karakter. De socialfaglige barrierer kan være, at man er usikker på, hvad en underretning præcist er, hvordan man gør og hvad den kan medføre, samt hvilke foranstaltninger der kan iværksættes for barn og familie. Derudover kan frontpersonalet opleve at stå i nogle svære dilemmaer. Man kan fx være bekymret for, hvilke konsekvenser en underretning vil få for forældresamarbejdet og for barnets sikkerhed, ligesom man kan være bekymret for, om barnet føler, at man har misbrugt dets tillid, hvis man går videre med information fra barnet. Når

fagfolk efterspørger mere viden som forudsætning for at lave underretninger, kan man dog modsat spørge, hvor meget viden der er nødvendig – om ikke fagfolk allerede har den nødvendige viden i forhold til at vurdere om et barn mistrives.

En anden barriere er forældresamarbejdet og forpligtelsen til at underrette. Forældresamarbejdet vægtes højt, hvilket er helt i lovgivningens ånd. Det er dog et svært dilemma samtidig at skulle underrette og dermed kritisere/anklage forældre for brug af vold. Fagfolk står derfor i en vanskelig situation i forhold til både at underrette og opretholde dialog. I forhold til udsatte børn er fagfolk bekymrede for at miste kontakten til barnet og familien, hvis familien flytter barnet fra daginstitutionen eller fravælger sundhedsplejersken efter en underretning.

I forlængelse heraf oplever nogle fagfolk et dilemma omkring barnets sikkerhed og dets tillid, når de foretager underretning. Nogle informanter har erfaring med, at barnet straffes ekstra i forbindelse med en underretning, og det får nogle informanter til at tøve med at foretage underretning. Ligeledes kan nogle fagfolk være bekymrede for at kompromittere barnets tillid, hvis de bryder barnets tillid ved at underrette, og der så ikke sker videre fra de sociale myndigheders side.

De personlige barrierer dækker over tre forhold. Tabuiseringen af vold og den medfølgende berøringsangst betyder, at fagfolk har svært ved at se og tale om vold og dermed også at underrette om den. Det kan også være en overlevelsesstrategi i jobbet at overse eller ignorere tegn på vold, både af hensyn til deres egen psykiske trivsel og af hensyn til job-sikkerheden: Nogle fagfolk hører mange svære historier, som kan være svære at bære, og de kan derfor udvikle mekanismer, der hindrer, at de lytter til alt, hvad der bliver sagt. Nogle fagfolk kan dog også være bange for at miste deres job ved uretmæssigt at fremføre mistanke om vold. Endelig kan den enkelte fagperson løbe en fysisk risiko ved at underrette, idet de kan være bange for den voldsudøvende forældre. Det gælder måske især i mindre samfund, hvor man let kan støde på børn og deres familier uden for arbejdstiden.

ORGANISATORISKE BARRIERER

Undersøgelsen viser, at der er flere strukturelle og organisatoriske barrierer for, at fagfolk foretager flere underretninger.

En barriere er ressourceangel; fagfolk har en opfattelse af at det er tidskrævende at foretage underretninger, dvs. at lave de nødvendi-

ge observationer og konsultationer, samt det nødvendige papirarbejde for at foretage en underretning.

En anden barriere er de lovgivningsmæssige rammer. Nogle fagfolk mener, at tavshedspligten hindrer dem i at afklare et barns trivsel, især når der er tale om udsatte børn, der måske skifter institution. De oplever ikke at have mulighed for at underbygge eller afvise deres mistanker gennem dialog med tidligere institutioner. Den manglende mulighed for, at underretteren kan få en tilbagemelding om evt. igangsættelse af indsats over for barnet og/eller dets familie i den hidtidige lovgivning, har ifølge informanter mindsket motivationen i forhold til at underrette, da de ikke ved, om underretningen har ført til handling. Dette bliver dog ændret med Barnets Reform, hvor underretter kan få oplyst om der er igangsat foranstaltning.

Endelig er der de brede organisatoriske rammer, der handler om, hvordan tidlig opsporing og tilstrækkelige underretninger sikres. Vores undersøgelser viser, at der er lang mental afstand mellem frontpersonale og forvaltning. Frontpersonalet er således usikker på arbejdsgange ved underretning, og på hvilke foranstaltninger der kan tilbydes børn og familier, ligesom de mangler kendskab til forvaltningen. På samme vis kan socialforvaltningen have manglende lokalkendskab, fx fordi sager allokeres ud fra fx alder, hvilket ikke giver mulighed for lokalkendskab.

Vores undersøgelse tyder på, at barrierer for at opdage og underrette om vold også ligger på det organisatoriske niveau internt i kommunen. I nogle kommuner er modtagelsen af underretninger ikke organiseret, således at den modtagende fagperson har viden om vold. Ligeledes er det ikke i alle kommuner, at der er beredskab, handleanvisninger og målrettet arbejde med tidlig opsporing og underretning. Begge dele må alt andet lige føre til færre underretninger. Endelig er vi ikke stødt på systematiske registreringer af vold, fx underretninger eller børnesager, hvilket gør det vanskeligt at arbejde strategisk med området.

ANBEFALINGER

På baggrund af den samlede undersøgelse fremlægger vi afslutningsvis en række anbefalinger, der kan bidrage til at styrke opsporingen og dermed forebyggelsen af vold mod børn. Anbefalingerne støtter op om og uddyber allerede eksisterende anbefalinger på området fra bl.a. Servicestyrel-

sen og fra andre udredningsrapporter (Backe-Hansen, 2009; Dahle & Hennem, 2008; Helweg-Larsen m.fl., 2009; Mandag Morgen, 2011; Mos-sige & Stefansen, 2007; SISO u.d.). I forlængelse af denne rapport's resul-tater har vi følgende anbefalinger:

- UDVIKLING AF BREDSPEKTRET INDSATS TIL OPSPORING OG FOREBYGGELSE AF VOLDSUDSATTE BØRN
Undersøgelsen viser, at vold er et problem, der findes i alle typer af familier. Den viser desuden, at socialt udsatte børn er mere udsat for vold end deres jævnaldrende. Den viser også, at børn og unge udsæt-tes for forskellige typer af vold, gående fra mindre voldsom vold til mishandling. Den viser desuden, at nogle unge lever i mere voldelige miljøer, hvor de udsættes for vold i flere relationer. Der er derfor behov for at udvikle og anvende indsatser til opsporing og forebyg-gelse, der er målrettet de specifikke målgrupper. Vi anbefaler derfor, at der laves særlige indsatser rettet mod særligt udsatte børn og unge.
- UDVIKLING AF PROCEDURER, DER SIKRER, AT SKADER UNDERSØGES
Undersøgelsen viser, at mishandling ofte ikke opdages, og at socialt udsatte børn har større risiko for at blive udsat for grov fysisk vold og mishandling. Vi anbefaler derfor, at der iværksættes procedurer i socialforvaltningen mv., der sikrer, at mistænkelige skader bliver un-dersøgt.
- REGISTRERING AF VOLD OG MISHANDLING
Undersøgelsen viser, at der ikke findes systematiske lokale opgørel-ser af udviklingen i, hvor mange børn der udsættes for vold og bør-nemishandling. Ligesom der heller ikke findes fælles systematik for, hvordan arbejdet med tidlig opsporing foregår. Vi anbefaler derfor, at der udvikles metoder til at registrere vold og mishandling. Det kan give mulighed for at følge udviklingen og dermed sikre, at de sam-fundsmæssige tiltag, man iværksætter, også resulterer i den tiltænkte reduktion i omfanget af vold og børnemishandling.
- AFKLARING AF RETSPRAKSIS
Undersøgelsen viser, at der mangler retspraksis, når det gælder min-dre voldsom vold. Vi anbefaler derfor, at retspraksis på området af-klares og tydeliggøres.

- UDVIKLING AF HANDLEPLANER OG BEREDSKABSPLANER
Undersøgelsen viser, at der ikke altid er handleplan og beredskabsplan i forhold til vold i den enkelte kommune. Vi anbefaler derfor, at der udvikles strategiske handleplaner og konkrete beredskabsplaner for, hvordan viden og mistanke om vold håndteres i kommunerne.

- VIDENSOPBYGNING, PROCEDURER OG BEVIDSTGØRELSE
Undersøgelsen viser, at fagfolk oplever at stå i en række dilemmaer af socialfaglig og personlig art. Vi anbefaler derfor, at der iværksættes tiltag, der kan understøtte fagfolk i at opspore og underrette om vold. Der kan fx udarbejdes konkrete procedurer for, hvordan der skal handles i en given sag. Der kan opbygges viden, således at det sikres, at den nødvendige viden er til stede lokalt i institutionerne. Der kan arbejdes med bevidstgørelse, således at man bliver bevidst om de socialfaglige og personlige dilemmaer, der er forbundet med at foretage en underretning. Endelig kan der udvikles redskaber og metoder til at italesætte vold.

- SIKRING AF TILSTRÆKKELIGE RESSOURCER I BØRNEINSTITUTIONER
Undersøgelsen viser, at frontpersonale i børneinstitutioner oplever ikke at have tilstrækkelige ressourcer til at foretage underretning. Vi anbefaler derfor, at frontpersonale får tilstrækkelige ressourcer til at foretage underretninger.

- FOKUS PÅ SAMARBEJDE MELLEML AKTØRER OMKRING BARNET
Undersøgelsen viser, at fagfolk ofte er frustrerede, fordi de ikke ved, hvad der foregår omkring et barn, som de har foretaget underretning omkring. Ligeledes viser undersøgelsen, at der er en stor mental afstand mellem frontpersonale og socialforvaltning. Vi anbefaler derfor, at de sociale myndigheder og andre aktører omkring barnet har fokus på den lokale indsats og på samarbejde. Det kan eksempelvis ske ved løbende og tæt kontakt til sociale myndigheder og skole/institutioner, fx i form af jævnlige besøg af de sociale myndigheder på skoler og institutioner. Ligeledes bør sundhedsplejersker, pædagoger, lærere, pædagogiske konsulenter og andre tæt på børnene i højere grad inddrages i opsporing og forebyggelse af vold. Endelig

bør socialforvaltninger organisere deres arbejde, så der er mulighed for stort lokalkendskab.

- STØRRE KENDSKAB TIL VOLD OG DETS KONSEKVENSER
Undersøgelsen viser, at der både blandt voldsudsatte og fagfolk er berøringsangst i forhold til at tale om vold. Det anbefales, at der udvikles metoder og redskaber til at tale om vold i fagfolks praksis, fx i sundhedsplejen eller i den pædagogiske praksis.

LITTERATUR

- Andersen, D. & A. Kjærulff (2007): *Hvad kan børn svare på? – om børn som respondenter i kvantitative spørgeskemaundersøgelser*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 03:07.
- Backe-Hansen E. (2009): "Å sende en bekymringsmelding – eller la det være? En kartlegging av samarbeidet mellom barnehage og barnevern." Oslo: NO-VA, 6/2009.
- Barnett, O., C.L. Miller-Perrin & R.D. Perrin (2005): *Family Violence Across the Lifespan*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Cawson, P., C. Wattam, S. Brooker & G. Kelly (2000): *Child Maltreatment in the United Kingdom: A study of the Prevalence of Child Abuse and Neglect*. London: National Society for the Prevention of Cruelty to Children.
- Christensen, E. (1988): *Opvækst eller overlevelse: Psykisk forsvar mod vold og strategier for overlevelse hos 4-6 årige børn i familier med hustrumishandling*. København: SIKON, Socialstyrelsens Informations- og Konsulentvirksomhed.
- Christensen, E. & D.A. Pedersen (2004): *Vold mod børn*. København: Socialforskningsinstituttet, 2:2004.
- Christoffersen, M.N. (2010): *Børnemishandling i hjemmet*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:30.
- Christoffersen, M.N. (2002): *Social støtte til børn. En undersøgelse af børn, der modtog forebyggende hjælp i henhold til Serviceloven for første gang i 1998*.

5. *deletrapport i evaluering af den forebyggende indsats over for børn og unge*. København: Socialforskningsinstituttet, Arbejdspapir 9:2002.
- Christoffersen, M.N. & D. DePanfilis (2009): "Prevention of Child Abuse and Neglect and Improvements in Child Development". *Child abuse review*, 18(1), s. 24-40.
- Dahle, R. & N. Hennem (2008): "Barneverntjenestens håndtering av saker med vold og seksuelle overgrep." Oslo: NOVA, 6/2008.
- Det Kriminalpræventive Råd (2007): *Overgrep mod børn*. Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.
- Dutton, D.G. (1995): *The Domestic Assault of Women: Psychological and Criminal Justice Perspectives*. Vancouver: UBC Press.
- Ebsen, F. (2008): "Lovgivning og socialt arbejde med socialt udsatte børn". I: Bo, K.-A., J. Guldager & B. Zeeberg (red.): *Udsatte Børn. Et helhedsperspektiv*. København: Akademisk Forlag.
- Emery, R.E. & L. Laumann-Billings (2002): "Child Abuse". I: Rutter, M. & E. Taylor (red.), *Child and Adolescent Psychiatry*. Oxford: Blackwell Science, s. 325-339.
- Ferguson, H. (2001): "Promoting Child Protection, Welfare and Healing." *Child and Family Social Work*, 6(1-23), s. 1-12.
- Forvaltningsloven, lov af 1365 7.12.2007, ændret ved lov nr. 501 af 12.6.2009 og lov nr. 503 af 12.6.2009.
- Forældreansvarsloven, lov nr. 499 af 6. juni 2007.
- Geffner, R., D.A. Griffin & C.A. Lewis (2009): *Children Exposed to Violence*. Abingdon: Routledge.
- Gilbert, R. m.fl. (2009): "Burden and Consequences of Child Maltreatment in High-Income Countries". *The Lancet*, 373(9657), s. 68-81.
- Helweg-Larsen, K., N.M. Schütt & H.B. Larsen (2009): *Unge trivsel År 2008. En undersøgelse med fokus på seksuelle overgrep og vold i barndom og tidlig ungdom*. København: Statens Institut for Folkesundhed.
- Helweg-Larsen, K. (2010): *15-16-årige oplever vold både ude og hjemme*. (Pressemeddelelse). København: Statens Institut for Folkesundhed.
- Johnson, M.P. (2008): *Intimate Terrorism, Violent Resistance and Situational Couple Violence*. Boston: Northeastern University Press.
- Järvinen, M. & N. Mortensen (2002): "Det magtfulde møde mellem system og klient – teoretiske perspektiver." I: Järvinen, M., J.E. Larsen & N. Mortensen, *Det magtfulde møde mellem klient og system*. Århus: Århus Universitetsforlag.

- Kiser, L.J. m.fl. (1991): "Physical and Sexual Abuse in Childhood: Relationship With Post-Traumatic Stress Disorder". *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 30(5), s. 776-783.
- Kolko, D.J. (2002): "Child Physical Abuse." I: Myers, J.E.B., L. Berliner, J. Briere, C.T. Hendrix, C. Jenny & T. Reid (red.), *The APSAC Handbook on Child Maltreatment*. Thousand Oaks: Sage Publications, s. 21-54.
- Korzen, S., L. Fisker & H. Oldrup: *Vold mod børn og unge i Danmark. En spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasses-elever*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:32.
- LG Insight (2009): *Børns oplevelser af vold i hjemmet i Københavns Kommune*. København: LG Insight.
- Lehmann, P. (1997): "The Development of Posttraumatic Stress Disorder (PTSD) in a Sample of Child Witnesses to Mother Assault". *Journal of Family Violence*, 12(3), s. 241-257.
- Leira, H. (1992): Fra tabuiseret traume til anerkjennelse og erkjennelse. *Nytt om kvinneforskning*, no. 4, årgang 1992.
- Leira, H. (2002): "To skritt fram, ett tilbake, og to skritt fram? Om motstand mot kunnskab om menns vold mot kvinner." I: Råkil, M. (red.), *Menns vold mott kvinner. Behandlingserfaringer og kunnskapsstatus*. Oslo: Universitetsforlag.
- Livingston, R., L. Lawson & J.G. Jones (1993): "Predictors of Self-reported Psychopathology in Children Abused Repeatedly by a Parent". *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 32(5), s. 948-953.
- Lundgren, E. (2004): *Våldets normaliseringsprosess. Tre parter, tre strategier*. Ny version. ROKS.
- Mandag Morgen (2011): *Ud af familiens vold. Debat om indsatsen mod vold i nære relationer*. Trygfonden og Mandag Morgen, 11.01.2011.
- Mossige, S. & K. Stefansen (2007) (red.): *Vold og overgrep mot barn og unge. En sekrappporteringsstudie blant avgangselever i videregående skole*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, 20/2007.
- Neumann, C.B. (2009): *Det bekymrede blikket – en studie av helsesøstres handlingsbetingelses*. Oslo: Novus Forlag.
- Norges offentlige utredninger, NOU (2003): *Retten til et liv uten vold. Menns vold mot kvinner i nære relasjoner. Utredning avgitt fra et utvalg oppnevnt*

- ved kongelig resolusjon 29. august 2001. Avgitt til Justis- og politidepartementet 4. desember 2003. 2003:31. Oslo.
- O'Hagan, K. (1993): *Emotional and Psychological Abuse of Children*. Toronto: University of Toronto Press.
- O'Hagan, K. (2006): *Identifying Emotional and Psychological Abuse: A Guide for Childcare Professionals*. Maidenhead: Open University Press.
- Oldrup, H., M. Lindstrøm og S. Korzen (2011): *Vold mod førskolebørn. Praksis og barrierer for opsporing*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:06.
- Persondataloven: Lov 429 af 31.5.2000.
- Sarola, H. & A. Uutelab (1992): "The Prevalence and Context of Family Violence against Children in Finland." *Child Abuse & Neglect*, 16(6), s. 823-832.
- Serviceoven, Lov nr. 1336 af 30.11.2007.
- Serviceoven, Lov nr. 979 af 01.01.2008.
- Serviceoven, Lov nr. 1096 af 21.09.2010.
- Servicestyrelsen (2009): *Kommunernes beredskab i forhold til vold*. Odense: Servicestyrelsen.
- SISO (u.d.): *Seksuelle overgrep og fysisk/psykisk vold*. Odense: Servicestyrelsen.
- Socialdepartementet (2001): *Barn og misshandel – En rapport om kroppslig bestraffning och annan misshandel i Sverige vid slutet av 1900-talet*. Stockholm: regeringskansliet, Statens offentliga utredningar, 2001:18.
- Solberg, A. (2008): "Ulike måter å ivareta barna på – fra en studie av hvordan barnevernet håndtere saker med vold." *Norges barnevern*, no. 4, årgang 2008.
- Steinmetz, S.K. (1987): "Family Violence: Past, Present, and Future". I: Sussman, M.B. & S.K. Steinmetz (red.), *Handbook of Marriage and the Family*. New York: Plenum Press, s. 725-765.
- Straffeloven, Lov nr. 1034 af 29/10/2009.
- Straus, M.A., S.L. Hamby, S. Boney-McCoy & D.B. Sugarman (1996): "The Revised Conflict Tactics Scale. Development and Preliminary Psychometric Data." *Journal of Family Issues*, 17, s. 283-316.
- Sudermann, M. & P.G. Jaffe (1999): "Child Witnesses of Domestic Violence". I: Ammerman, R.T. & M. Hersen (red.), *Assessment of Family Violence Clinical and Legal Sourcebook*. New York: Wiley, s. 343-366.

- Wolfe, D.A. (1999): *Child Abuse: Implications for Child Development and Psychopathology*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Yule, W. (2002): "Post-Traumatic Stress Disorder." I: Rutter, M. & E. Taylor (red.), *Child and Adolescent Psychiatry*. Oxford: Blackwell Science, s. 520-528.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2010

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 10:01 Henriksen, A.C.: *Coaching af sygedagpengemodtagere. En pilotundersøgelse med eksperimentelt design.* 69 sider. ISBN: 978-87-7487-961-9. Kr. 70,00.
- 10:02 Lausten, M., Mølholt, A.-K., Hansen, H. & Jensen, V.M.: *Introduktion til dialogprojektet. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 1.* 97 sider. ISBN: 978-87-7487-962-6. Kr. 100,00.
- 10:03 Christensen, E.: *Grønlandske børn i Danmark.* 87 sider. ISBN: 978-87-7487-963-3. Kr. 90,00.
- 10:04 Henriksen, A.C.: *Veje til beskæftigelse. En kvalitativ undersøgelse af indsatser over for ikke-arbejdsmarkedsparate kontanthjælpsmodtagere.* 132 sider. ISBN: 978-87-7487-964-0. Kr. 130,00.
- 10:05 Gensby, U. & Thuesen, F.: *På vej mod job efter en arbejdsskade. En evaluering af arbejdsskadestyrelsens Fastholdelsescenter.* 128 sider. ISBN: 978-87-7487-965-7. Kr. 120,00.
- 10:06 Egelund, T., Jakobsen, T.B., Hammen, I., Olsson, M. & Høst, A.: *Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag.* 376 sider. ISBN: 978-87-7487-966-4. Kr. 375,00.

- 10:07 Bach H.B. & Henriksen A.C.: *Gravidens sygefravær*. 126 sider. ISBN: 978-87-7487-967-1. Kr. 130,00.
- 10:08 Bach H.B.: *Gravid og Fængselsbetjent*. 36 sider. ISBN: 978-87-7487-968-8. Netpublikation.
- 10:09 Madsen, M.B, Holt, H., Jonassen, A.B. & Schademan, H.K.: *Kvinder og mænd i den offentlige sektor. Karrieremønstre, lederønsker og ledermuligheder*. 274 sider. ISBN: 978-87-7487-969-5. Kr. 270,00.
- 10:10 Larsen, M.: *Lønforskelle mellem kvinder og mænd i 2007. Analyser for lønkommissionen*. 86 sider. ISBN: 978-87-7487-970-1. Kr. 90,00.
- 10:11 Thuesen, F.: *Ledelsen og motivation i den offentlige sektor. Et litteraturstudium*. 100 sider. ISBN: 978-87-7487-971-8. Kr. 100,00.
- 10:12 Deding, M. & Holt, H. (red.): *Hvorfor har vi lønforskelle mellem kvinder og mænd? En antologi om ligeløn i Danmark*. 246 sider. ISBN: 978-87-7487-972-5. Kr. 250,00.
- 10:13 Knudsen, L. & Nielsen, V.L.: *Effekten af kommunernes forebyggende foranstaltninger for unge. Forebyggende foranstaltninger i eget miljø sammenlignet med anbringelse uden for hjemmet*. 152 sider. ISBN: 978-87-7487-973-2. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 10:15 Christensen, G., Mikkelsen, M.F., Pedersen, K.B. & Amilon, A.: *Boligsociale indsatser og huslejestøtte. Kortlægning og programevaluering af Landsbyggefondens 2006-10-pulje*. 164 sider. ISBN: 978-87-7487-977-0. Vejledende pris 160,00 kr.
- 10:16 Bengtsson, S., Mateu, N.C. & Høst, A.: *Blinde børn – integration eller isolation? Blinde børns trivsel og vilkår i hjemmet, fritiden og skolen*. 136 sider. ISBN: 978-87-7487-978-7. Vejledende pris 140,00 kr.
- 10:17 Bengtsson, S., Mateu, N.C. & Høst, A.: *Blinde og stærkt svagsynede. Barrierer for samfundsdeltagelse*. 122 sider. ISBN: 978-87-7487-979-4. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 10:18 Ellerbæk, L.S. & Thuesen, F.: *Projekt arbejdsplads for højtuddannede. Følgforskning for Region Midtjylland*. 99 sider. ISBN: 978-87-7487-980-0. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:19 Jakobsen, V. & Ellerbæk, L.S.: *Løn- og arbejdsforhold for kvinder og mænd i køkefaget*. 71 sider. ISBN: 978-87-7487-981-7. Netpublikation.
- 10:20 Ottesen, M.H., Andersen, D., Nielsen, L.P., Lausten, M. & Stage, S.: *Børn og unge i Danmark. Velfærd og Trivsel 2010*. 155 sider. ISBN: 978-87-7487-982-4. Vejledende pris: 260,00 kr.

- 10:21 Kofod, J.E., Benwell, A.F., Kjær, A.A.: *Hjemvendte soldater. En interviewundersøgelse*. 76 sider. ISBN: 978-87-7487-983-1. Netpublikation.
- 10:22 Lausten, M, Mølholt, A.-K., Hansen, H., Heiner Schmidt, L. & Aaquist, M.: *Forebyggende foranstaltninger 0-4 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 2*. 184 sider. ISBN: 978-87-7487-984-8. Vejledende pris: 195,00 kr.
- 10:23 Christensen, E., Lindstrøm, M. & Mølholt, A.-K.: *Efterværn for voldsudsatte kvinder. Krisecentrenes støtte og hjælp til kvinder, som flytter fra centrene*. 95 sider. ISBN: 978-87-7487-985-5. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:24 Jensen, V.M. & Nielsen, L.P.: *Væje til ungdomsuddannelse 1. Statistiske analyser af folkeskolens betydning for unges påbegyndelse og gennemførelse af en ungdomsuddannelse*. 211 sider. ISBN: 978-87-7487-986-2. Netpublikation.
- 10:25 Espersen, L.D.: *Bekymrende identiteter. Ph.d.-afhandling*. 260 sider. ISBN: 978-87-7487-987-9. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:26 Høgelund, J., Tørslev, M.K. & Weibel, K.: *Sygemeldte og fortidspensionister med handicap. Jobcentermedarbejderes perspektiver på jobcentrenes indsats*. 101 sider. ISBN: 978-87-7487-986-6. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:27 Lyk-Jensen, S.V., Jacobsen, J. & Heidemann, J.: *Soldater – før, under og efter udsendelse. Et litteraturstudie*. 92 sider. ISBN: 978-87-7487-989-3. Netpublikation.
- 10:28 Thuesen, F., Holt, H., Jensen, S. & Brink Thomsen, L.: *Virksomheders sociale engagement*. 172 sider. ISBN: 978-87-7487-990-9. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 10:29 Jakobsen, V. & Liversage, A.: *Køn og etnicitet i uddannelsessystemet. Litteraturstudier og registerdata*. 175 sider. ISBN: 978-87-7487-991-6. Vejledende pris: 176,00 kr.
- 10:30 Christoffersen, M.N.: *Børnemishandling i hjemmet*. 120 sider. ISBN: 978-87-7487-992-3. Netpublikation.
- 10:31 Jakobsen, T.B., Hammen, I. & Steen, L.: *Efterværn – støtte til tidligere anbragte unge*. 94 sider. ISBN: 978-87-7487-993-0. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 10:32 Korzen, S., Fisker, L. & Oldrup, H.: *Vold mod børn og unge i Danmark. En spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasses-elever*. 127 sider. ISBN: 978-87-7487-994-7. Netpublikation.

- 10:33 Mateu, N.C.: *Hjælpeplanen for spilleafhængige. Kortlægning af telefonsamtaler i Danmark og Norge i perioden 2008-2009*. 50 sider. ISBN: 978-87-7487-995-4. Netpublikation.
- 10:34 Egelund, T., Jakobsen, T.B. & Steen, L.: *"Det er jo min familie!" Beretninger fra børn og unge i slægtspleje*. 126 sider. ISBN: 978-87-7487-996-1. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 10:35 Christensen, E.: *Alkoholproblemer og partnervold*. 48 sider. ISBN: 978-87-7487-997-8. Vejledende pris: 50,00 kr.
- 11:01 Liversage, A., Jakobsen, V. & Rode Hansen, I.: *"Det var ikke nemt, men jeg klarede det!" Interviewundersøgelse med etniske minoritetskvinder om uddannelse*. 156 sider. ISBN: 978-87-7119-000-7. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 11:02 Filges, T. & Holt, H.: *AC-arbejdskraft i den vestlige del af Region Midtjylland. Muligheder og barrierer*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-001-4. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:03 Lausten, M., Mølholt, A.-K., Hansen, H., Heiner Schmidt, L. & Aaquist, M.: *Forebyggende foranstaltninger 5-9 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 3*. 184 sider. ISBN: 978-87-7119-002-1. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 11:04 Jacobsen, J. & Lindstrøm, M.: *Lokal integration af førtidspensionister*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-003-8. Vejledende pris: 110 kr.
- 11:05 Deding, M. (red.): *Forskning om tvang i misbrugsbehandling. En kortlægning foretaget af SFI Campbell*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-004-5. Netpublikation.
- 11:06 Oldrup, H., Lindstrøm, M. & Korzen, S.: *Vold mod førskolebørn. Praksis og barrierer for opsporing og underretning*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-005-2. Netpublikation.
- 11:07 Christensen, E.: *Væk fra Grønland. Udsatte grønlandere, der er flyttet til Danmark med deres børn*. 88 sider. ISBN: 978-87-7119-006-9. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:08 Thomsen, L.B. & Høgelund, J.: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2010*. 140 sider. ISBN: 978-87-7119-007-6. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 11:09 Bengtsson, S., Hansen, H. & Røgeskov, M.: *Børn med en funktionsnedsættelse og deres familier. Den første kortlægning i Norden*. 108 sider. ISBN: 978-87-7119-008-3. Vejledende pris: 110,00 kr.

- 11:10 Vitus, K. & Kjær, A.A.: *PSP-samarbejdet. En kortlægning af PSP-Frederiksberg, Odense, Amager og Esbjerg*. 201 sider. ISBN: 978-87-7119-009-0. Netpublikation.
- 11:12 Andersen, D., Thomsen, R., Langhede, A.P., Albæk Nielsen, A. & Toft Hansen, A.: *Skolernes samarbejde. Kortlægning af skolernes kontakt med kommunale forvaltninger og andre institutioner*. 249 sider. ISBN: 978-87-7119-011-3. Netpublikation.
- 11:14 Christoffersen, M.N. & Hammen, I.: *ADHD-indsatser. En forskningsoversigt*. 129 sider. ISBN: 978-87-7119-013-7. Vejledende pris: 130,00 kr.
- 11:15 Oldrup, H., Korzen, S., Lindstrøm, M. & Christoffersen, M.N.: *Vold mod børn og unge. Hovedrapport*. 95 sider. ISBN: 978-87-7119-014-4. Vejledende pris: 90,00 kr.

VOLD MOD BØRN OG UNGE

HOVEDRAPPORT

Dette er fjerde og sidste rapport i et større projekt om vold mod børn og unge i Danmark. Rapporten præsenterer og sammenfatter resultaterne fra tre delundersøgelser, der fokuserer på tre forskellige aspekter af emnet.

Rapporten belyser omfanget af vold og mishandling blandt børn og unge. Den belyser konsekvenserne af at blive udsat for vold og mishandling. Og den belyser barrierer for, at volden opspores og underrettes.

Undersøgelsen viser, at op mod 20 pct. af alle unge har været udsat for vold fra en af deres forældre inden for det seneste år. Den viser desuden, at socialt udsatte unge er mere udsatte for vold end andre unge. Undersøgelsen viser også, at opsporing af vold og mishandling blandt førskolebørn er vanskelig. En af grundene til, at så stor en del af volden foregår i det skjulte, er, at volden er tabuiseret. Det er svært at tale om vold – både for dem, der bliver udsat for den, og for de fagfolk, der skal opspore og underrette om den.

Fagfolkene føler desuden ofte, at de står i nogle svære dilemmaer. De er bekymrede for, hvilke konsekvenser en underretning får for fx samarbejdet med forældrene, for barnets sikkerhed og undertiden også for deres egen sikkerhed.

Projektet er bestilt og finansieret af Socialministeriet.